

Jämförelseprojektet

En jämförelse av kommunernas stöd till föreningsliv

Kvalitetsnätverk Väst kust – Deltagande kommuner

Ale, Borås, Falkenberg, Kungälv, Mark, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg

2010-09-06

Nätverket är en del av Jämförelseprojektet www.jamforelse.se.

Ett samarbete mellan SKL, RKA och Finansdepartementet

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Undersökningens syfte	3
1.3 Metod och avgränsning	4
1.4 Sammanfattning undersökningen	6
2. Resurser.....	8
2.1 Aktivitetsbidrag.....	8
2.2 Kostnader för kommunala lokaler/anläggningar.....	10
2.3 Kommunalt bidrag till föreningsägda lokaler och anläggningar.....	11
2.4 Övrigt stöd till föreningsåtaganden	12
2.5 Anställningsstöd	13
2.6 Total lönekostnad för kommunal personal som arbetar med föreningsstöd	15
2.7 Kostnad för hyra av kommunala anläggningar eller lokaler	16
2.8 Totalt stöd/bidrag och inkomster.....	17
3 Arbetsprocesser och former för drift av anläggningar.....	21
3.1 Arbetsprocesser	21
3.2 Former för drift av anläggningar	25
4. Resultat.....	27
4.1 Föreningsaktivitet.....	27
4.2 Enskilda initiativ och aktiviteter i oorganiserade grupper	33
4.3 Folkhälsa	36
4.4 Medborgarnas nöjdhet.....	37
4.5 Demokrati.....	38
4.6 Ungdomsenkäten LUPP	38
5. Avslutande diskussion.....	40
5.1 Samband resurser – arbetsprocesser - resultat.....	40
5.2 Förbättringsarbete.....	41

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Kvalitetsnätverk Väst kust är ett av tjugo nätverk som Sveriges Kommuner och Landsting samordnar inom ramen för det nationella "Jämförelseprojektet". I nätverket ingår kommunerna Ale, Borås, Falkenberg, Kungälv, Mark, Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg. Nätverkets kommuner omfattar ca 390 000 medborgare.

Jämförelseprojektets primära syfte är att ta fram effektiva arbetsmodeller, där jämförelser i olika nätverk leder till praktiska förbättringar i verksamheterna. Inriktningen är att försöka finna sambandet mellan kostnader och kvalitet. Det är också en ambition att skapa en kultur där kontinuerliga jämförelser är ett stående inslag i kommunernas arbete med att förbättra sina verksamheter. För att lyckas med detta bygger projektet på kommunernas egen kraft och uppfinningsrikedom.

Jämförelseprojektets intention är att nätverket årligen kommer med två rapporter utifrån egenutvecklade och andra kvalitets- och resultatmätt. Syftet med dessa rapporter är att ge underlag och tips för att förbättra kvaliteten på kommunens tjänster ur ett brukar- och medborgarperspektiv. Detta görs i rapporten genom ett försök att belysa resultat i förhållande till insatta medel, samt genom en bedömning av de arbetsprocesser kommunen har för att producera sina tjänster.

Ett annat viktigt syfte i projektet är att kunna jämföra arbetet i den egna kommunen med vad som görs i andra kommuner. Goda exempel ska lyftas fram och vara en inspirationskälla till förbättringsarbete.

Några riktlinjer har varit vägledande för arbetet:

- Sifferskogar ska undvikas. Ett par enkla och mer eller mindre givna mått ska ges uppmärksamhet.
- Kvalitetsmått ska tas fram utifrån i första hand ett kommunlednings- och/eller medborgarperspektiv. Professionens perspektiv är sekundärt.
- Fokus ska vara att hitta och lyfta fram de goda exemplen.
- Sambandet mellan kostnader/resurser och kvalitet ska belysas. Syftet är att se om det finns ett direkt samband mellan höga kostnader och hög kvalitet.
- Det är omöjligt att ta fram en helt sann och heltäckande bild av verksamhetens kvalitet med ett fåtal mått. Måtten ska därför ses som indikatorer på att det finns skillnader i kvalitet. Dessa skillnader kan sedan ges olika förklaringar.
- Skillnader mellan kommunerna överlämnas till respektive kommun att analysera.

1.2 Undersökningens syfte

Den s.k. sociala ekonomin får allt större betydelse i samhällsutvecklingen. Med detta menas verksamheter som i första hand har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är fristående från den offentliga sektorn. Verksamheterna bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar och har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Uppskattningsavis finns 200 000 ideella föreningar i Sverige med 32 miljoner medlemmar som lägger ner ett arbete som motsvarar 300 000 årsarbeten. Kommunernas föreningsstöd är

därmed en viktig faktor för utvecklingen av den sociala ekonomin, som enligt forskningen bidrar till att:

- Fördjupa demokratin i samhället
- Skapa socialt kapital
- Främja initiativförmåga och entreprenörskap
- Bidra till ökad sysselsättning (även av marginaliserade grupper)
- Stimulera företagande

I denna rapport redovisas i första hand hur kommunernas stöd till och samverkan med föreningslivet ser ut men det förekommer även ett stort engagemang och arbete utanför det organiserade föreningslivet. Kommunernas stöd till och samverkan med de oorganiserade kan dock vara svårt att undersöka och mäta. Rapporten försöker trots detta till viss del belysa om kommunerna ger stöd till dessa grupper och hur detta stöd i så fall är organiserat/reglerat.

Sammanfattningsvis belyser rapporten följande områden:

- de medverkande kommunernas stöd till föreningslivet och hur detta är uppdelat på olika stödformer,
- hur kommunerna styr, följer upp och informerar om det stöd som ges,
- olika effekter som ett aktivt föreningsliv i en kommun kan ge på samhället i stort.

1.3 Metod och avgränsning

1.3.1 Metod

Undersökningen har genomförts under våren 2010 och bygger framförallt på uppgifter från 2009. Avses något annat år anges detta i respektive tabell och diagram.

De redovisade uppgifterna kommer dels från kommunernas egna uppgifter genom en kommunenkät som under våren 2010 besvarats av respektive kommun, dels från nationell statistik. Det framgår i redovisningen var uppgifterna är hämtade.

Västkostnätverket har valt att redovisa denna jämförelse under tre huvudrubriker:

- resurser,
- arbetsprocesser
- resultat.

Det är viktigt att påpeka att dessa inte är heltäckande och att de ibland överlappar varandra. Några av måtten skulle kunna redovisas under en annan rubrik än där de presenteras i denna rapport.

1.3.2 Definitioner och avgränsningar

1.3.2.1 Övergripande definition - föreningsstöd

Med föreningsstöd avses ekonomiskt stöd till föreningar och stöd till oorganiserade grupper/individer. Observera att partistöd till politiska föreningar inte ingår.

1.3.2.2 Övergripande definition ideell förening

En ideell förening är en organisation (med tre eller flera medlemmar) som har en ideell målsättning. Den kan bedriva ekonomisk verksamhet, men får inte främja sina medlemmars ekonomiska intressen. En ideell förening kan vara en juridisk person, vilket betyder att föreningen då kan ingå avtal, ansvara för skulder, anställa personal m.m. Till ideella föreningar hör bland annat idrottsföreningar, nykterhetsföreningar, politiska och religiösa föreningar, studieförbund och invandrarföreningar, etc.

1.3.2.3 Kulturella föreningar

Med kulturella föreningar avses studieförbund, bygdegårdar, Folkets Hus, konst- och kulturutövande invandrarföreningar, hembygdsföreningar och vänortsföreningar.

1.3.2.4 Idrottsföreningar

Idrottsföreningar är de som tillhör Svenska Riksidrottsförbundet (RF).

1.3.2.5 Sociala/övriga föreningar

Med sociala föreningar menas ideella föreningar som bedriver social verksamhet, d.v.s. arbetar för att underlätta olika socialgruppers villkor i samhället. Exempel på sådana föreningar är pensionärsföreningar, Verdandi och Röda Korset. Sociala föreningar kan bedriva ett frivilligt arbete i form av förebyggande, stödjande eller opinionsbildande insatser för att motverka användning eller missbruk av droger eller alkohol. De kan även stödja utsatta barn eller vuxna och motverka våld i nära relationer. Föreningar med verksamhet för funktionshindrade kan också höra till denna grupp. Under denna rubrik ingår i undersökningen även övriga föreningar som inte kan kategoriseras enligt de andra rubrikerna.

1.3.2.6 Oorganiserade grupper

Med oorganiserade grupper avses initiativ hos grupper eller individer som inte formellt är anslutna till en förening.

1.3.2.7 Definition av begreppen kommunala och föreningsägda lokaler och anläggningar

Med lokaler menas i denna undersökning:

Fastighet/hus som hyrs ut, helt eller till stor del, till förening på årsbasis.

Med anläggning menas i denna undersökning:

Anläggning som fordrar bokning i någon form eller där entréavgift betalas.. Följande anläggningar ingår:

- Byggnader som nyttjas för kultur- och idrottsaktiviteter (t.ex. idrottshallar, aktivitets- hus, teatrar, konserthus).
- Idrottsplatser, skidbackar, simhallar, ridhus, utomhusbad med anlagd bassäng, bygdegårdar, golfbanor och liknande. Anläggningarna ska inte vara ”ständigt öppna” för allmänheten.
- Lokaler i skolor - Idrottshallar och större samlings-salar. Dessa ingår om de regelbundet och med någorlunda stor frekvens ställs till externt förfogande (hyrs ut) för idrott/kultur/sammankomster.

Följande anläggningar ingår inte:

- Motionsspår och promenadstråk (med eller utan elljus), naturbadplatser, cykelleder, ridspår, lekparker/platser, öppna skateboardparker och liknande.
- Bibliotek, museer och fritidsgårdar ingår inte även om de till någon del skulle kunna passa in i definitionen av anläggning ovan.
- Byggnader/anläggningar som ägs och drivs helt kommersiellt utan någon form av kommunalt stöd. Kommunal borgen eller kommunalt lån räknas i detta sammanhang inte som stöd.

Det som inte ingår ser vi som något kommunen ställer till hela samhällets förfogande och som är en del av "infrastrukturen". Det gäller även sådant som i princip och huvudsakligen är till för kommunala verksamheter utan koppling till föreningsverksamhet.

1.4 Sammanfattning av undersökningen**1.4.1 Resurser**

För alla kommuner är kostnaderna för de kommunala lokaler/anläggningar som hyrs ut till föreningar den största posten när det gäller föreningsstöd. Detta gäller även om intäkterna, t.ex. i form av hyra, borträknas. Dock varierar dessa kostnader från 360 kr per invånare till 1 100 kr per invånare. De allra flesta lokalerna är idrottsanläggningar, varför denna kostnad kan ses som ett stöd till idrottsföreningar.

Övriga kostnader för stöd till föreningslivet är:

- Aktivitetsbidrag
- Kommunalt bidrag till föreningsägda lokaler och anläggningar
- Övrigt stöd för särskilda föreningsåtaganden
- Sponsring, PR, reklam, etc.
- Anställningsstöd riktat till föreningar
- Kommunens egen lönekostnad för anställda inom föreningsstöd

Efter lokalkostnaderna är aktivitetsbidraget den största kostnadsposten i de flesta kommunerna. Här varierar kostnaden från 115 kr per invånare till 221 kr. Sex av åtta kommuner ger mest aktivitetsstöd till kulturföreningar (diagram 1.1).

Stödet till oorganiserade grupper är förhållandevis litet. Trollhättan är den kommun som ger mest stöd, 17 kr per kommuninvånare. Två kommuner ger inget alls.

Läggs alla stödformer till föreningslivet ihop ser vi att det totala stödet till föreningslivet varierar mycket stort. Den kommun som ger minst föreningsstöd (Ale) betalar 673 kr per invånare. Den kommun som ger mest (Borås) har en kostnad på 1 428 kr per invånare.

Prisskillnaderna vid uthyrning av olika lokaler, är stora. Att hyra en möteslokal för ett årsmöte kan kosta från 150 kr för tre timmar i Mark till 580 kr i Trollhättan.

1.4.2 Arbetsprocesser

Hur kommunerna arbetar med föreningsstöd, arbetsprocesserna, har undersökts framförallt genom att vi ställt ett antal frågor till kommunerna där de får svara ja, delvis eller nej. Svaren har delats in i tre områden. Här finns stora möjligheter att lära av varandra angående hur man arbetar inom framförallt de två första områdena. "Styrning" och "Mål uppföljning"

Här varierar arbetssättet mellan kommunerna. Anmärkningsvärt är att endast en kommun anger att den till fullo på kommunfullmäktige-, kommunstyrelse- eller nämndsnivå har mätbara mål för bidragsverksamhet till föreningar. Också när det gäller att ställa krav på att föreningen har policy etc. för integration, jämställdhet, drogmissbruk, miljöpåverkan, etc, så är det endast en kommun som svarar ja.

Dialog

Många kommuner har brukarråd för föreningar. Endast två har föreningsråd. Det är bara en kommun som har tagit fram servicedeklarationer eller likande för föreningsverksamheten.

Information

Kommunerna i västkustnätverket är förhållandevis duktiga på information om föreningsstöd, med många ja-svar på de 11 frågor som ställs inom detta område.

Former för drift av anläggningar

Hur kommuner väljer att sköta de anläggningar som används av föreningslivet varierar. I Falkenberg, som totalt har flest anläggningar, är de flesta anläggningarna föreningsägda med ett kommunalt bidrag/stöd. I Vänersborg finns färre anläggningar som ägs eller stöds av kommunen. Där dominerar nästan helt och hållet lokaler som sköts i kommunal regi.

1.4.3 Resultat

Att mäta resultat är svårt. Vissa av de mått som redovisas är tydligt kopplade till föreningslivet, t.ex. antal bidragsberättigade föreningar i kommunen. Här dominerar Falkenberg som har drygt 60 föreningar per 10 000 invånare. Det är tre gånger fler än Borås som endast har knappt 20 föreningar per 10 000 invånare.

Deltagartillfällen som får statligt LOK-stöd och antal deltagartillfällen bland ungdomar i idrottsföreningar är ytterligare två tydliga resultatmått. I både dessa mått når Kungälv det bästa resultatet.

När det gäller könsfördelning i utbetalt LOK-stöd och kommunalt bidragsberättigade medlemskap finns en tydlig snedfördelning. I alla kommuner dominerar pojkarna med omkring 60 % i förhållande till flickornas 40 %. Undantaget är Uddevalla som har en mycket jämnare könsfördelning, där det endast skiljer 3-6 % mellan könen i de två mått som undersökts.

Ett antal mått har redovisats ur större undersökningar som mäter folkhälsofaktorer (Statens folkhälsoinstitut), medborgaråsikter kring fritidsverksamhet (SCB:s medborgarundersökning) och ungdomars fritidsvanor (Lupp-undersökning av Ungdomsstyrelsen). Dessa mått är endast delvis kopplade till kommunernas arbete med föreningsstöd och beror på flera andra faktorer i kommunerna. Dock kan resultaten som redovisas vara en viktig ingång till diskussioner kring hur kommunerna arbetar med föreningar, oorganiserade och andra krafter i det som kallas civilsamhället.

1.4.4 Förbättringsarbete i kommunerna

Störst möjlighet till förbättringar finns inom området arbetsprocesser. Det handlar då framförallt om att stärka styrning och uppföljning av hur föreningsstödet hanteras. Ett annat förbättringsområde är att en kommun bör definiera den resultatbild som gör det möjligt att styra satsningar på föreningslivet och följa hur föreningslivet utvecklar sig över tid. Ett sista förbättringsområde bör vara att utveckla stödet till den del av civilsamhället som inte är organiserad i föreningar eller på annat sätt.

2. Resurser

Föreningslivet är en hörnpelare i den lokala kultur- och fritidsverksamheten. Kommunens stöd till föreningar är därmed ett centralt inslag i kultur- och fritidspolitiken. Området är inte lagreglerat eller obligatoriskt, vilket innebär att varje kommun kan utforma sin egen stödpolitik. Syftet med kartläggningen under denna rubrik är att se hur föreningsstödet är fördelat. Med resurser menar vi alla former, såsom kontantstöd, anläggningsbidrag, personalstöd etc. Bidragen redovisas på fyra olika kategorier; kulturföreningar, idrottsföreningar, sociala/övriga föreningar och oorganiserade. Med oorganiserade menar vi grupper eller individer utan koppling till en formell förening.

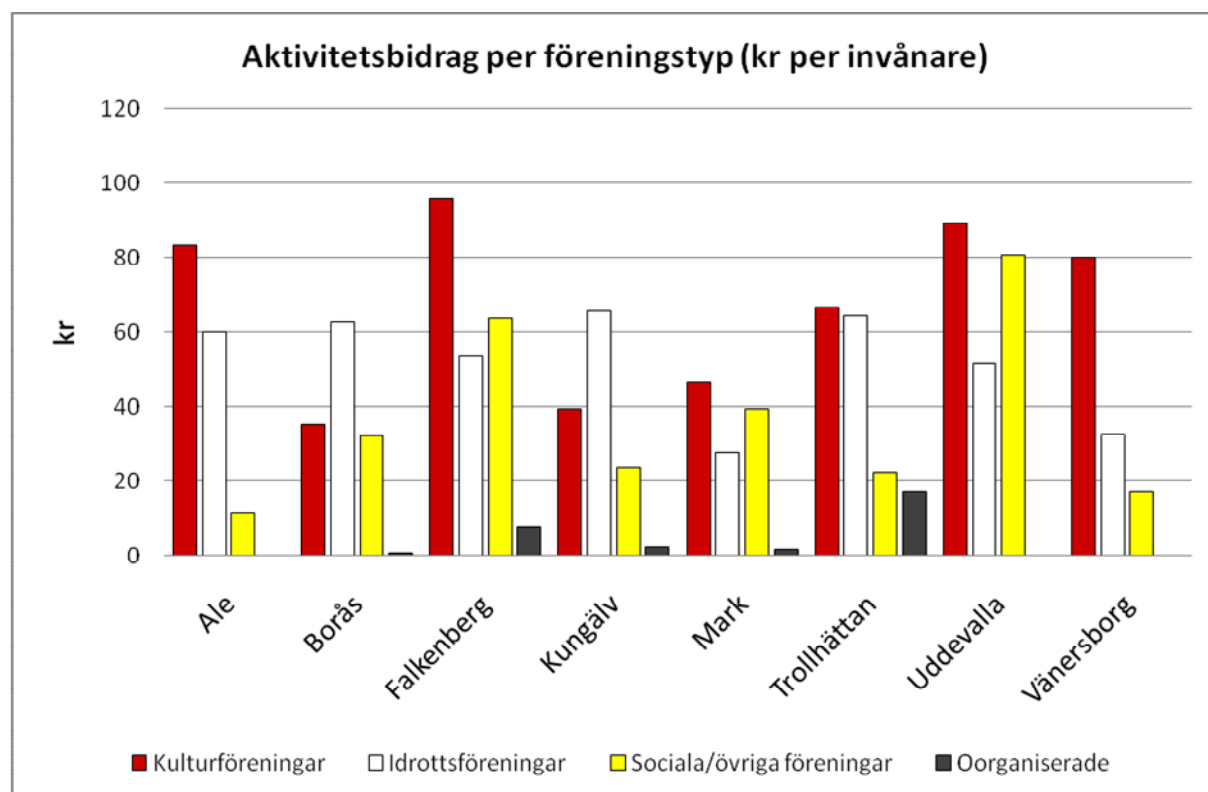
Det har visat sig att gränsdragningen mellan dessa kategorier i vissa fall är svår och att kommunerna, trots definitionerna under kapitel 1.3, sorterat sina föreningar på lite olika sätt. Dock är inte dessa skillnader så stora så att jämförelser inte kan göras.

2.1 Aktivitetsbidrag

2.1.1 Utgångspunkt och beskrivning

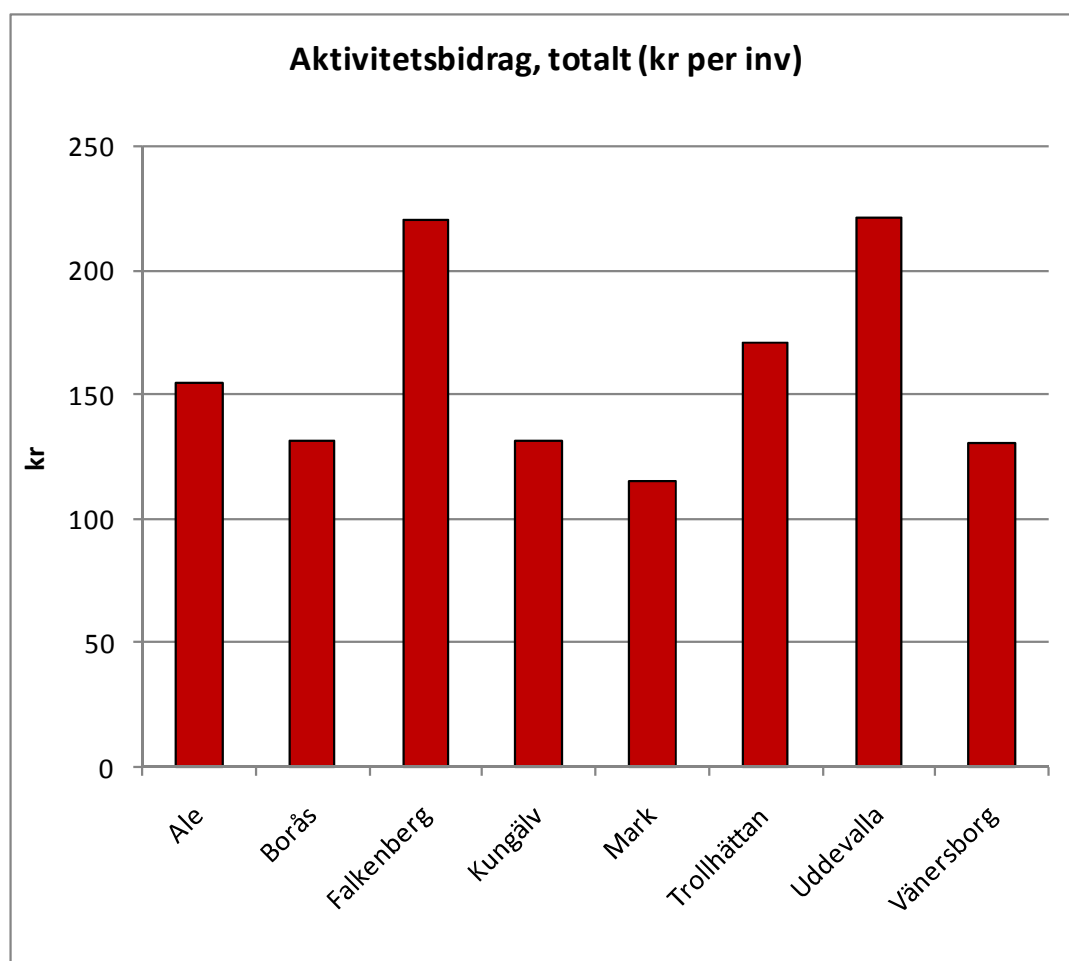
Aktivitets-/kontantbidrag utgår oftast i form av kontanter, grundat på föreningarnas aktiviteter. Dessa i sin tur kan bygga på antalet deltagare, antalet sammankomster eller en kombination av dessa. Kommunen kan också bevilja stöd utifrån en verksamhetsberättelse som beskriver vad föreningen gör. Kommunerna ställer då mer eller mindre tydliga krav på vad föreningar ska göra eller uppnå för att erhålla bidrag.

Diagram 1.1

Källa. Kommunens egna uppgifter.

Diagram 1.2

Källa. Kommunens egna uppgifter.

2.1.2 Kommentarer

Falkenberg och Uddevalla är de två kommuner som sammanlagt betalar ut mest aktivitetsstöd, båda kommunerna drygt 200 kr per invånare. Dessa kommuner har också många föreningar (kapitel 4, diagram 9).

I fem kommuner är aktivitetsstödet störst till kulturföreningar. Av dessa är stödet högst i Falkenberg, Uddevalla och Vänersborg vilket kan förklaras av en hög andel bidrag till studieförbund (Falkenberg, Uddevalla) och Folkets Hus (Vänersborg). I Trollhättans uppgifter ingår inte Folkets Hus, då detta regleras i ett särskilt avtal. Stödet till studentkåren på Högskolan Väst ingår inte heller i redovisningen. Detta stöd utgör annars en relativ stor kostnad.

Uddevalla och Falkenberg har ett, i jämförelse med de andra kommunerna, högt stöd till sociala/övriga föreningar. Falkenbergs bidrag innehåller bl. a. stöd till del av Fontänhuset, RIA och KF Länken. I Uddevalla har av tradition sociala föreningar fått ett stort stöd.

I Borås och Kungälv är stödet störst till idrottsföreningar.

Oorganiserade har fått stöd framförallt i Falkenberg och Trollhättan. I Falkenberg ges naturvårdsbidrag. I Trollhättan betalas stöd ut till många olika arrangemang för och av ungdomar. Stöd till oorganiserade frivilliginsatser beskriv mer ingående under kapitel 4.2.

Diskussionsfrågor:

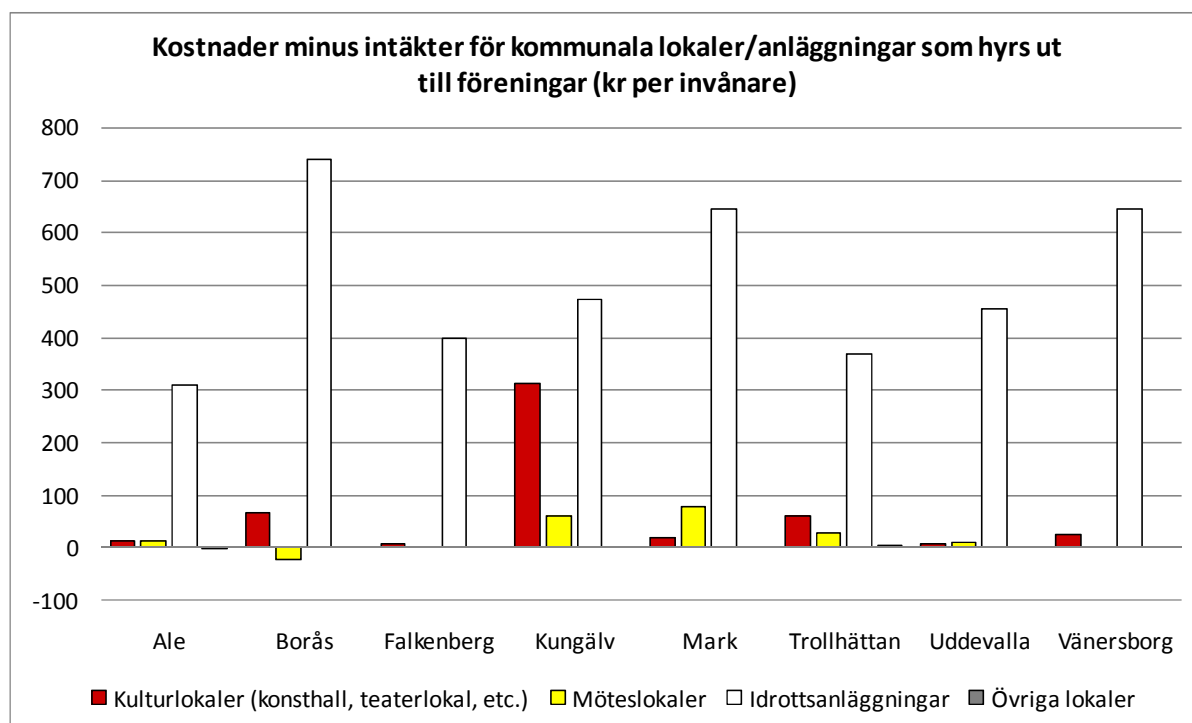
- Gör kommunen analyser för var aktivitetsstödet gör störst nytta utifrån ett helhetsperspektiv och fördelas pengar efter dessa analyser?
- De ungdomsgrupper som antagligen bäst skulle behöva alternativ på sin fritid saknar i många fall föreningstillhörighet. Stöd till oorganiserade grupper är en liten del av aktivitetsstödet. Kan och bör detta utökas?

2.2 Kostnader för kommunala lokaler/anläggningar

2.2.1 Utgångspunkt och beskrivning

Här redovisas nettokostnader för kommunala lokaler/anläggningar som hyrs ut via taxor eller på årsbasis. Kommunala bolags anläggningar ingår inte i redovisningen.

Diagram 2

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

2.2.2 Kommentarer

Av jämförelsen framgår att alla kommuner lägger stora resurser på idrottsanläggningar. Höga kostnader finns för dessa i Borås, Mark och Vänersborg. I Mark räknas skolgymnastiksalarna till 50 procent in i begreppet anläggning. Här ingår också kostnad för en simhall och två utomhusbassänger. Även Uddevalla räknar in skolgymnastiksalarna ett visst antal timmar i veckan. Borås har många stora idrottsanläggningar och även en stor bredd i utbudet av anläggningar vilket ger höga kostnaden.

I jämförelsen ligger Kungälv högt med kostnader för kulturlokaler. Detta beror på de lokaler som nyttjas i Mimers Hus (teater, möteslokaler).

Trollhättan redovisar låga kostnader vilket delvis kan förklaras med att Folkets Hus arbetar på uppdrag och att anläggningen Älvhögssborg (innehåller bl.a. simhall, bowling, friskvård,

massage, etc.) drivs av ett kommunalt bolag. Verksamheterna saknar rutiner för att redovisa dessa kostnader.

Stapeln som visar nettokostnader för uthyrning av möteslokaler i Borås redovisar endast inkomster för möteslokaler i kommundelarna t.ex. skolmatsal, klassrum, samlingslokaler. Huvuddelen av kostnaderna för dessa möteslokaler går inte att särredovisa från andra kommunala lokaler och tas därför inte upp här. Det innebär att det i diagrammet ovan redovisas ett överskott för uthyrning av möteslokaler som inte motsvarar den verkliga nettokostnaden.

Diskussionsfrågor:

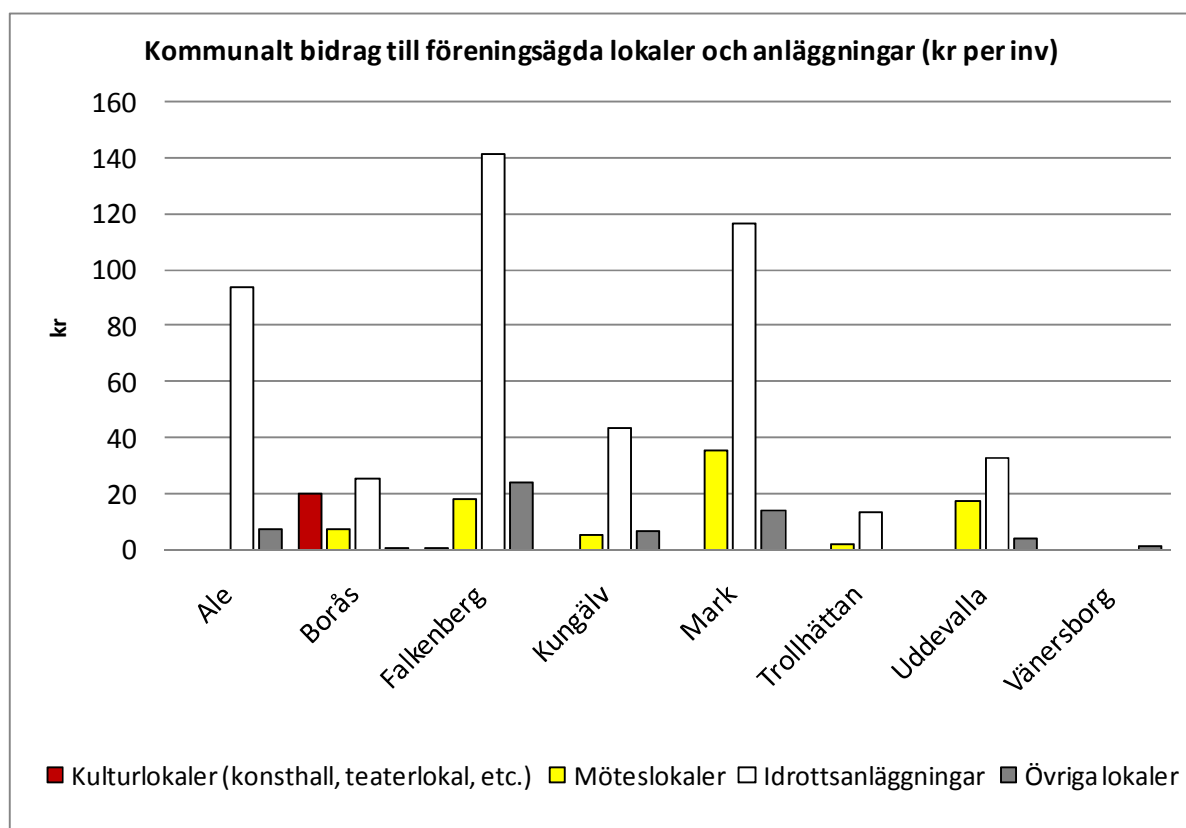
- Hur stor är kostnaden för respektive anläggning i förhållande till antalet utövare där?
- Kan den kostnaden motiveras ur ett ekonomiskt perspektiv i förhållande till det mervärde som anläggningen tillför?
- Finns det kapacitetsutrymme som inte utnyttjas fullt ut?

2.3 Kommunalt bidrag till föreningsägda lokaler och anläggningar

2.3.1 Utgångspunkt och beskrivning

Detta bidrag avser stöd till föreningar som äger eller själva hyr lokaler eller anläggningar.

Diagram 3

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

2.3.2 Kommentarer

För Ale, Falkenberg och Mark tycks det finnas ett samband mellan storleken på det kommunala bidraget till föreningsägda lokaler/anläggningar och antal anläggningar som drivs av fö-

reningar (se diagram 8). Fler föreningsskötta anläggningar ger ett högre bidrag. För Kungälv och Uddevalla, som också har relativt många föreningsägda anläggningar, är sambandet inte lika tydligt.

Observera att här redovisas föreningsstöd. Flertalet kommuner stödjer teatrar, museer och andra kulturlokaler som inte drivs av föreningar.

Diskussionsfrågor:

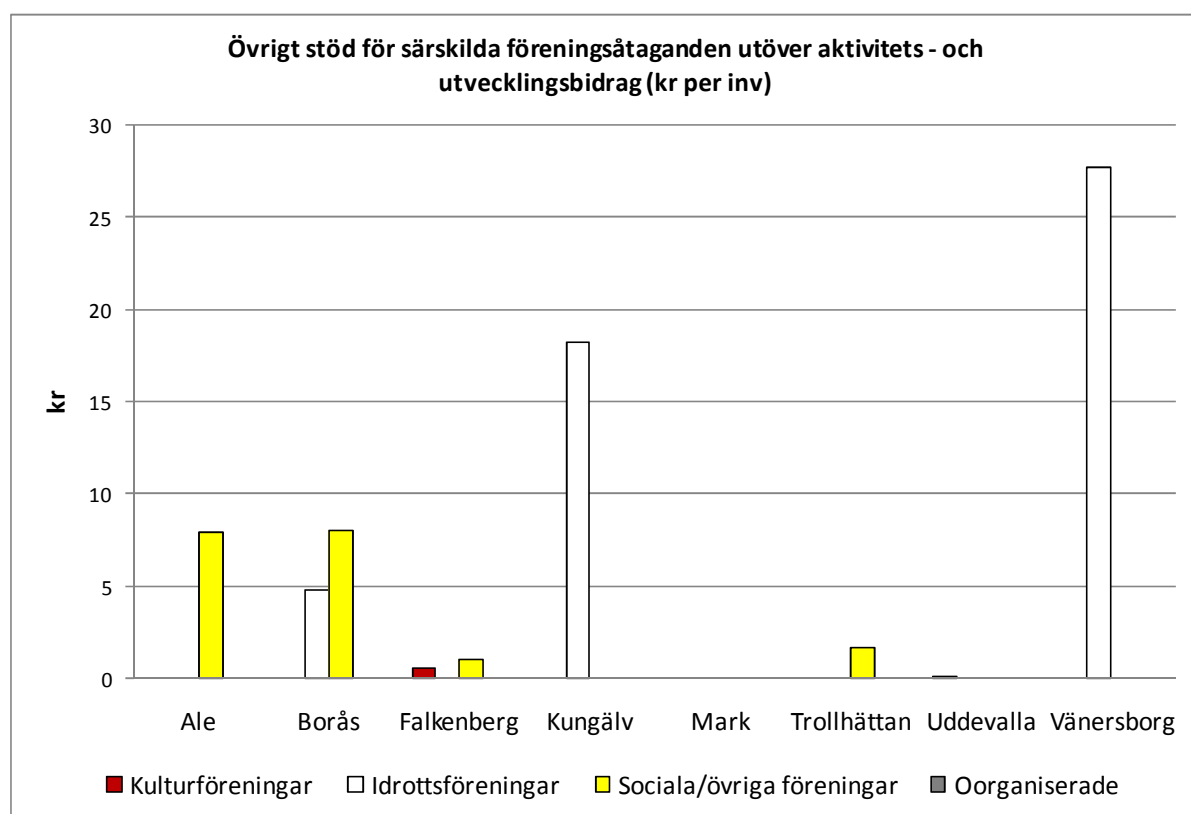
- Var ger ett stöd till föreningsdriven verksamhet störst nytta utifrån ett brukarperspektiv, som stöd till föreningsdrivna lokaler och anläggningar eller som kostnader för kommunens egna lokaler som utnyttjas av föreningslivet?
- Har kommunerna gjort analyser utifrån frågan ovan eller bygger skillnaderna i stöd på att olika praxis utvecklats över tid?

2.4 Övrigt stöd till föreningsåtaganden

2.4.1 Utgångspunkt och beskrivning

Med övrigt stöd menar vi förenings åtaganden för särskilda uppgifter, som är reglerade via någon form av avtal eller kontrakt.

Diagram 4

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

2.4.2 Kommentarer

Storleken på övrigt stöd varierar stort, från inget alls till över 25 kr per invånare i Vänersborg.

I Vänersborg ges ersättning till föreningar för gräsklippning och målning, till hjälp att bära och lägga golv vid arrangemang etc. I Borås ges stöd för idrottsskola, koloniverksamhet och resor. I Trollhättan ges stöd till föreningar som bedriver fritidsgårdsverksamhet.

Kungälv har drift och skötselavtal med två fotbollsföreningar som sköter kommunala idrottsplatser. Avtal är också tecknade med föreningar som sköter badplatser och en idrottshall.

Vård- och omsorgsnämnden i Ale har skrivit avtal med pensionärsföreningar för att driva social verksamhet inkl. kultur och friskvårdsaktiviteter, besöks- och väntjänst, öppna föreningsaktiviteter och studieverksamhet. Som ersättning för utfört uppdrag äger föreningarna rätt att fritt disponera lokaler i kommunala anläggningar samt Folkets Hus och bygdegårdslokaler. Avtal finns även med Röda Korset, vilket innebär att föreningen bl. a. ska besöka kommunens äldreboende för samtal, underhållning och samkväm med de boende. De ska även i samverkan med IFO anordna läger för barn 8-13 år, anordna träffar för invandrarkvinnor mm.

Diskussionsfrågor:

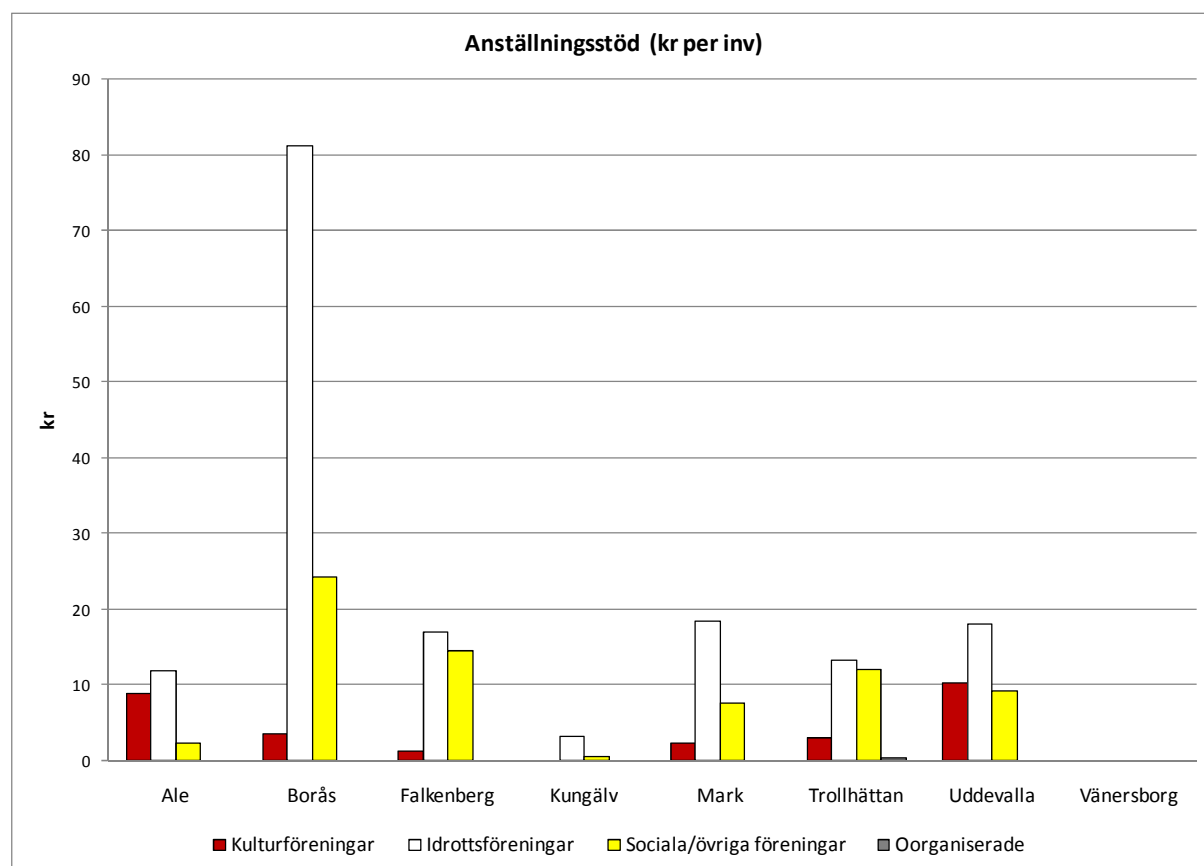
- Vilka motprestationskrav ställs i de avtal som tecknas och hur följs de upp?
- Vad blir konsekvenserna avseende t.ex. kostnad och kvalitet om frivilligorganisationer utför arbete/service jämfört med om detta arbete utförs inom kommunorganisationen?

2.5 Anställningsstöd

2.5.1 Utgångspunkt och beskrivning

I diagram 5 redovisas anställningsstöd (kostnader för lönebidrag eller liknande) som ges till personer som arbetar i föreningarna.

Diagram 5

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

2.5.2 Kommentarer

Här finns två kommuner som skiljer sig från övriga, Borås och Vänersborg. Vänersborg har inget anställningsstöd alls medan Borås betalar ut drygt 11 mkr för s.k. administratörsbidrag (72 %) och verksamhetsbidrag (28 %). När det gäller det senare väljer föreningarna själva om de vill använda det för att anställa personal eller till annat. Borås siffror blir därför högre och är inte direkt jämförbara med övrigas.

Huvuddelen av stödet i kommunerna ges till idrottsföreningar.

Vid en jämförelse med diagram 6 som visar den totala lönekostnaden för egen personal som arbetar med föreningslivet som målgrupp, så har Borås jämförelsevis låga lönekostnader. Kungälv och Vänersborg som har lågt anställningsstöd har däremot förhållandevis höga lönekostnader.

Diskussionsfråga:

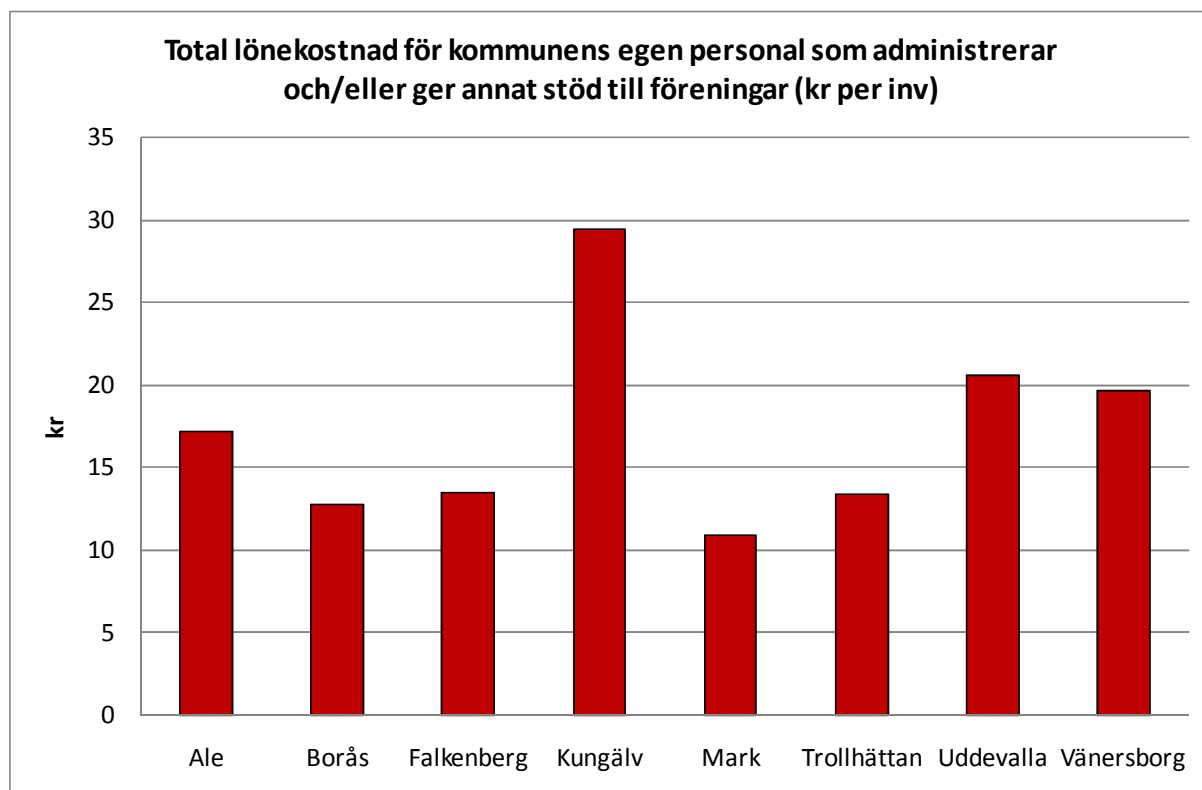
- Finns det ett samband mellan storleken på anställningsstöd och hur hög arbetslösheten är i kommunerna?
- Finns det ett samband mellan omfattande uppdragsersättning (se 2.4.2) och avsaknaden av anställningsstöd i Vänersborg?

2.6 Total lönekostnad för kommunal personal som arbetar med föreningsstöd

2.6.1 Utgångspunkt och beskrivning

Här redovisas hur mycket resurser kommunerna avsätter för att administrera, stödja och utveckla föreningarna. Här exkluderas den personal som arbetar enbart med stöd till oorganiserade grupper samt de som arbetar på någon av kommunens olika anläggningar. I de kostnader som redovisas ingår PO-kostnader men inte OH-kostnader.

Diagram 6

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

2.6.2 Kommentarer

Den högsta kostnaden har Kungälv. Här arbetar sex personer i varierande omfattning av sin arbetstid med föreningsstöd. Ett intressant samband tycks finnas här. Kommunen har högst utdelat statligt LOK-stöd samt flest deltagartillfällen och medlemskap i idrottsföreningar med kommunalt stöd bland ungdomar 7-25 år. (Se kapitel 4.1.3.1.)

Sambandet som beskrivs ovan finns inte för andra kommuner som ligger relativt högt. Det finns inte något samband mellan antalet bidragsberättigade föreningar och storleken på lönekostnader (diagram 9)

Diskussionsfrågor:

- Finns det ett reellt samband mellan många anställda inom föreningsstödet i Kungälv och den höga aktivitet som finns bl.a. inom idrottsföreningarna?
- Bygger antalet anställda inom föreningsstöd i respektive kommun på en analys av vad kommunen har för mål avseende föreningsverksamheten eller på det faktiska antalet föreningar och aktiva?

2.7 Kostnad för hyra av kommunala anläggningar eller lokaler

2.7.1 Utgångspunkt och beskrivning

Nätverket har undersökt vad det kostar att hyra lokaler av kommunen. Vi har valt att jämföra hyran för en stor idrottshall för innebandy, en konsthall för tavelutställning och en möteslokal för ett årsmöte. I alla dessa fall innebär priset på hyran att kommunen subventionerar kostnaden.

Tabell 1

Kommun	Stor idrottshall	Konsthall	Möteslokal
	1 tim	14 dagar	årsmöte (3 tim)
Ale	0	-	475 0 kr barn-/ ungdom
Borås	70	-	300
Falkenberg	55	Gratis	330
Kungälv	85	Gratis	510
Mark	80	4 250	150
Trollhättan	72	-	580 ¹⁾
Uddevalla	160	-	-
Vänersborg	84	Gratis	159

Källa: Kommunens egna uppgifter. ¹⁾ Trollhättans kostnad för bokning av möteslokal avser per bokningstillfälle. Kommunen kan inte ange kostnad per timme.

2.7.2 Kommentarer

Det kan konstateras att kommunerna sätter sina priser mycket olika. Om dessa lokaler låg i närheten av varandra, så att en konkurrens om brukare/kunder kunde uppstå, så skulle sådana prisskillnader troligtvis inte kunna upprätthållas. För en kommunmedborgare som behöver tillgång till en lokal finns oftast inte en sådan konkurrenssituation. För att tränga in på djupet och förstå prissättningen i respektive kommun, bör följande frågor diskuteras:

- Vad är föreningar och andra aktörer beredda att betala?
- Vad är ett marknadsmässigt pris?
- Vilken kostnadstäckning vill man uppnå?
- Vilken belägningsgrad är önskvärd?
- Finns det konkurrensfrågor som påverkar prissättningen?
- Differentieras prissättning med hänsyn till åldersgrupp, typ av hyresgäst (ungdomar, företag, förening, inom/utanför kommunen), tid på dygnet, typ av verksamhet, standard på utrustning och service etc.?

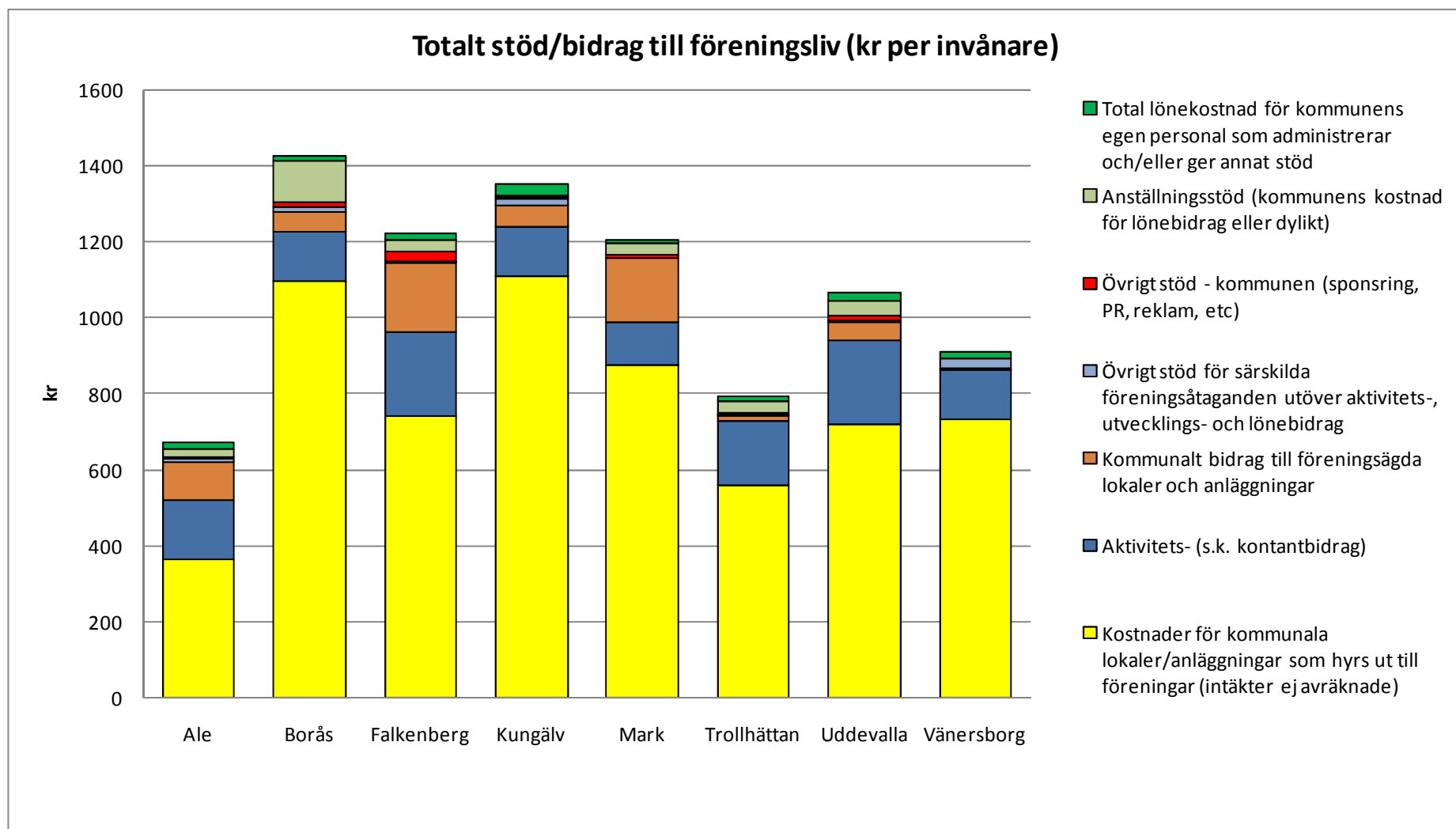
- Finns det en koppling mellan hyresnivå- och storleken på de kommunala föreningsbidragen?

2.8 Totalt stöd/bidrag och inkomster

2.8.1 Utgångspunkt och beskrivning

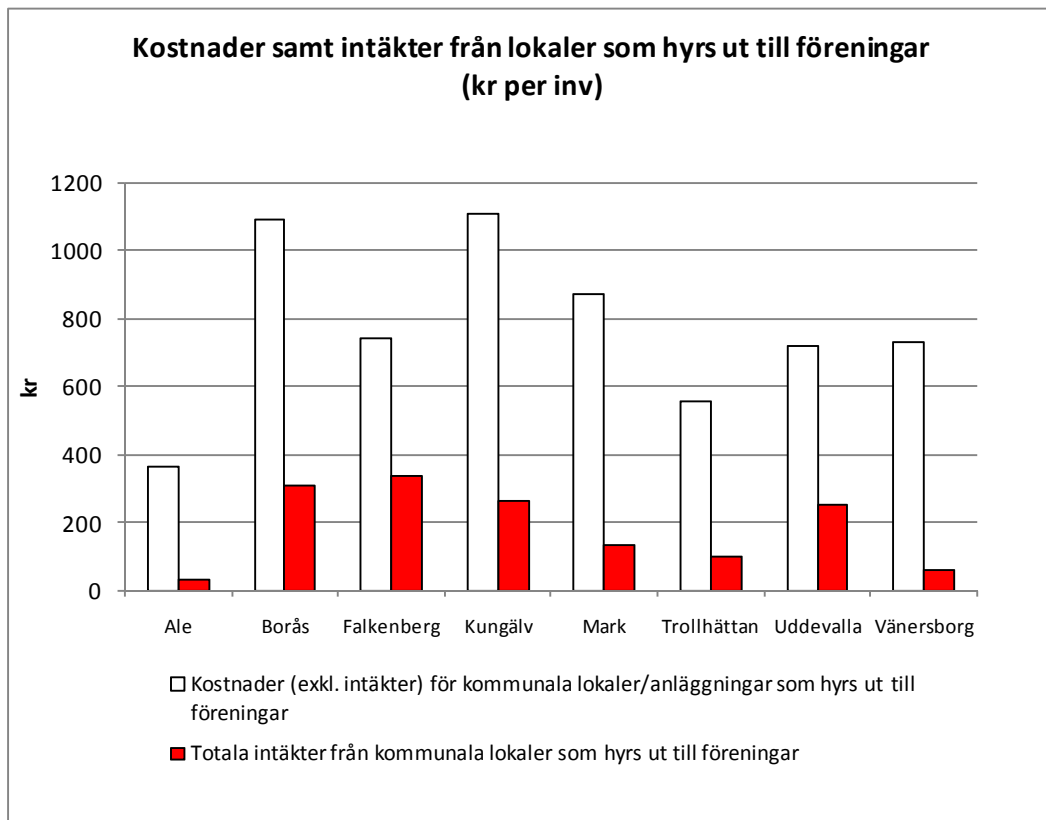
Det totala stödet till föreningslivet i respektive kommun beskrivs i diagram 7.1. Kostnader och intäkter för kommunala lokaler/anläggningar som hyrs ut till föreningslivet visas i diagram 7.2. I diagram 7.3 redogörs för intäkter för kommunala lokaler och anläggningar från föreningsliv samt allmänhetens eller företagens nyttjande av t.ex. ishallar, bad och bowling.

Diagram 7.1

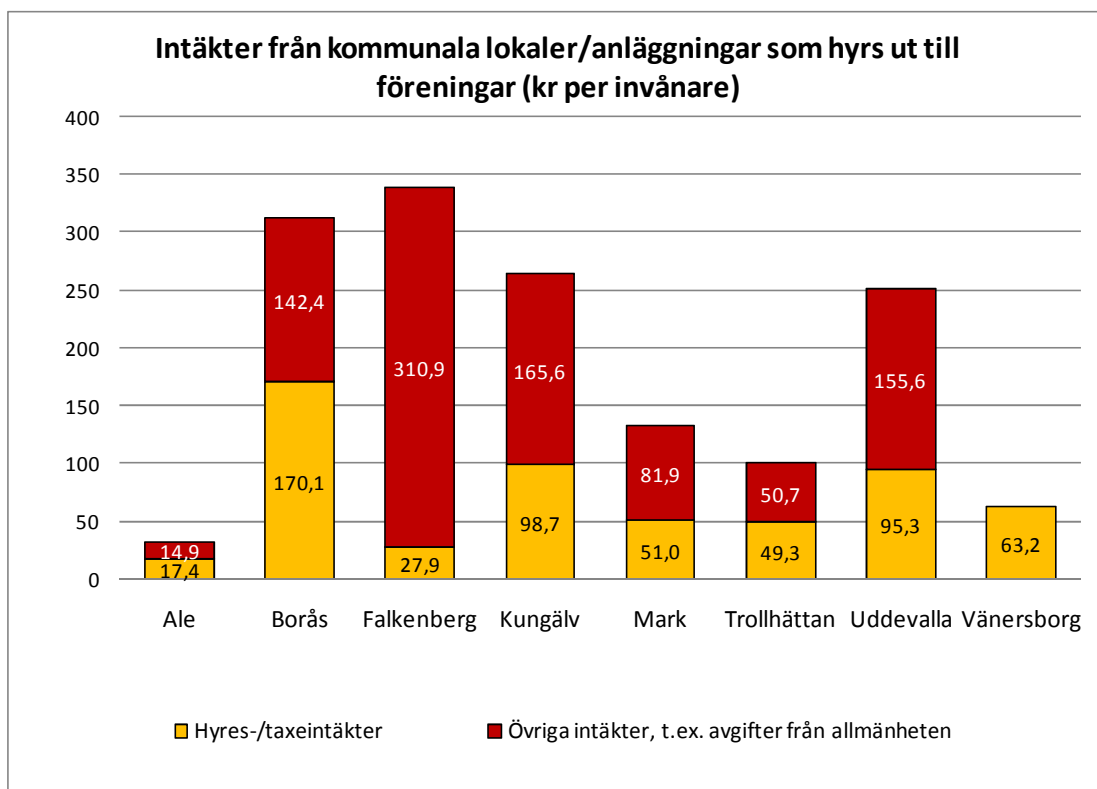
Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter.

Diagram 7.2

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter. Observera att även kostnader och intäkter för allmänhetens tid i lokalerna ingår.

Diagram 7.3

Källa: kommunernas egna inlämnade uppgifter. Uppgifter saknas för Vänersborg om övriga intäkter.

Tabell 2

Intäkter i förhållande till kostnader för lokaler som hyrs ut till föreningar, inklusive de kostnader och intäkter som genereras för allmänhetens tid i lokalerna.

Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
9 %	29 %	46 %	24 %	15 %	18 %	35 %	9 %

2.8.2 Kommentarer

När det gäller de sammanlagda kostnaderna för stöd till föreningslivet (diagram 7.1), så ligger Borås, Falkenberg, Kungälv och Mark högt. Lägst ligger Ale och Trollhättan. Trollhättans relativt låga kostnader kan bero på att varken Folkets Hus eller anläggningen Älvhögsborg kan redovisa sina intäkter och kostnader. De flesta kommunerna har lokalkostnader som den största posten, ca 70-80 % av den totala kostnaden. Undantaget är Ale (54 %) och Falkenberg (61 %).

En intressant diskussion är om högre kostnader leder till en högre kvalitet. När det gäller stöd till föreningslivet är det svårt att se tydliga samband utifrån de mått som nätverket valt att jämföra under kapitel 4 - Resultat. Några samband kan finnas. Borås, Falkenberg, Kungälv och Mark ger mest samlat stöd till föreningslivet. Det visar sig att Kungälv har flest aktiva deltagare bland ungdomar i idrottsföreningar (diagram 10-11), Falkenberg har flest föreningar som tar emot bidrag (diagram 9), och Borås har flera positiva omdömen i de delar av Luppundersökningen som redovisas (tabell 11).

Generellt utgör inte intäkterna en stor inkomstkälla för kommunerna i förhållande till de kostnader som finns för lokaler som används av föreningslivet (diagram 7.3). Noterbart är att vissa kommuner, t.ex. Falkenberg, har höga ”övriga intäkter”, medan andra har höga inkomster som härrör från hyror och taxor, t.ex. Borås (diagram 7.2). För Falkenberg ingår intäkter från skolor för att de utnyttjar gymnastiksalar och idrottshallar i ”övriga intäkter”. Utöver dessa har simhallen (Klitterbadet) stora intäkter från allmänheten. Anläggningen är en av de få 50-meters inomhusbassängerna med saltvatten som finns i landet. Klitterbadet är hopbyggt med hotell Strandbaden, vilket också genererar besökare.

Diskussionsfrågor:

- Är det politiska överväganden som styr fördelningen av hur det totala stödet ges till föreningslivet eller är det en praxis som utvecklats över tid?
- Vilken betydelse har starka föreningsaktörer för bidragets storlek och hur det fördelas?
- Bygger orsaken till hög kostnad i förhållande till intäkt för lokaler på politiska överväganden för att skapa ökad tillgänglighet eller beror det på eftersläpande reglering av intäktsnivåerna?
- Används lokaler optimalt eller kan ett ökat lokalbehov mötas med att kommunerna hittar vägar att öka lokal användningen? Kan det i sin tur bidra till att resurser kan användas för annat stöd till föreningar eller oorganiserade?

3 Arbetsprocesser och former för drift av anläggningar

3.1 Arbetsprocesser

3.1.1 Utgångspunkt och beskrivning

För att jämföra kommunernas system, rutiner och insatser i arbetet med föreningsstöd har 34 frågor ställts till respektive kommun. Resultatet redovisas i en poängsatt färgmatris där kommunernas sammanlagda och enskilda resultat visas. Grön färg visar att frågan besvarats med ”ja” och att detta gäller hela organisationen, gul färg visar att det som efterfrågas finns till viss del och röd färg att frågan besvarats med ”nej”. Nätverket har valt att gruppera frågorna i tre delar. Den första, *styrning, mål och uppföljning*, innehåller ett antal frågor om styrkedjan. Den andra delen, *dialog*, innehåller frågor om brukarnas delaktighet och påverkan. I den tredje delen ställs frågor kring *information* kring föreningsverksamhet på nätet och på annat sätt.

Det är viktigt att notera att det finns värderingar i tolkningen av svaren på frågorna. I avsnittet ”Styrning, mål och uppföljning” finns t.ex. värderingen att en styrning av föreningarnas verksamhet avseende mätbara mål för verksamheten är bättre än att föreningarna helt själva avgör hur bidraget ska användas. Det är givetvis helt fritt för de medverkande kommunerna att hålla med om eller förkasta den värdering som nätverket gjort.

3.1.1.1 Styrning, mål och uppföljning

ja = grön, delvis = gul, nej = röd

Tabell 3

	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
Styrning, mål och uppföljning								
1. Har kommunfullmäktige fastställt mätbara mål för bidragsverksamheten till föreningar som gäller för 2010?	ja	nej	nej	nej	ja	ja	nej	ja
2. Har kommunstyrelsen, eller annan ansvarig nämnd/er, fastställt mätbara mål för bidragsverksamheten till föreningar som gäller för 2010?	ja	ja	ja	nej	ja	ja	ja	ja
3. Har kommunen andra (utöver vad som anges i fråga 1 och 2) politiskt antagna styrdokument för bidragsverksamheten till föreningar under mandatperioden, exempelvis policy, regler?	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
4. Är hanteringen av föreningsstöd i kommunen samlat centralt?	nej	nej	ja	nej	nej	ja	ja	nej

5. Har ansvarig förvaltning/ar eller verksamhet/er upprättat en verksamhetsplan/handlingsplan för 2010 som knyter an till politiskt antagna mål och styrdokument som gäller föreningsbidragen?								
6. Ställer kommunen som motprestation krav på att föreningarna har policy/handlingsprogram/ motsvarande för integration, jämställdhet, drogmissbruk, miljöpåverkan för att ge bidrag?								
7. Följer kommunen i så fall upp hur dessa efterlevs?								
8. Riktas/fördelas kommunens bidrag till föreningar utifrån någon fastställd prioriteringsordning? (exempelvis ungdomar, flickor)?								
9. Finns det dokumenterad uppföljning och återrapportering till kommunfullmäktige av resultatet för alla politiskt antagna mål 2009 avseende bidragsverksamheten till föreningar?								
10. Finns det dokumenterad uppföljning och återrapportering till ansvarig politisk nämnd/er av resultatet för alla politiskt antagna mål 2009 avseende bidragsverksamheten till föreningar?								
11. Redovisades uppföljningen av bidragsverksamheten till föreningar 2009 till medborgarna?								
12. Skaffar sig kommunen kunskap om föreningarnas styrelsesammansättning avseende kön och ålder?								
13. Erbjuder kommunen hjälp till föreningar med supporterstöd 1) och krisplanering 2)?								
14. Kan föreningarna utnyttja avtal som kommunen förhandlat fram avseende t.ex. resor, hotell, webbplats?"								
Antal ja:	0	2	6	4	3	5	2	2

Källa: Kommunens egna uppgifter

3.1.1.2 Kommentarer

Här föreligger stora skillnader mellan kommunerna. Man bör dock vara medveten om att frågorna kan ha tolkats olika i kommunerna. En punkt att särskilt notera är att en kommun,

26. Kan lokaler bokas direkt på nätet?								
27. Har kommunen "en-väg-in" funktion för föreningar?								
28. Använder kommunen "nya vägar" för information om föreningsstöd?								
29. Finns en tryckt föreningskatalog?								
30. Finns tryckt information (typ broschyr) om föreningsstöd?								
Antal ja:	10	5	9	8	8	10	7	1

Källa: Kommunens egna uppgifter.

3.1.3.2 Kommentarer

Flertalet kommuner har en ganska omfattande information om föreningsstödet.

3.1.4.1 Sammanfattning av struktur och process

Tabell 6

	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
Totalt antal ja	10	7	16	14	11	18	10	2

Källa: Kommunens egen undersökning

3.1.4.2 Sammanfattande kommentarer

Sammantaget ser vi stora skillnader mellan kommunerna avseende hur de arbetar med stödet till föreningslivet. Falkenberg och Trollhättan är de kommuner som svarat ja på flest frågor. En fråga som kan ställas är om det finns en koppling mellan arbetsprocesserna och omfattningen av föreningsstödet olika delar. Ett sådant samband kan man endast delvis spåra. Falkenberg och Kungälv som ger höga bidrag till föreningsverksamhet har också svarat med förhållandevis många "ja" i frågeformuläret.

Diskussionsfrågor:

- En kommun, Vänersborg, skiljer ut sig genom att svara "delvis" på nästan alla frågor i detta avsnitt. Står detta för en reell skillnad gentemot övriga, eller beror det på en striktare tolkning av frågorna?
- Hur starkt ska kommunen styra föreningslivet? Är det önskvärt att bidrag kopplas till mål, uppdrag, m.m.?
- Att många kommuner svarat "delvis" kan tyda på att frågor hanteras olika i olika nämnder. Finns det en fördel med denna frihet eller ska kommunen styra föreningsbidraget mer enhetligt?

3.2 Former för drift av anläggningar

3.2.1 Utgångspunkt och beskrivning

Vi har i undersökningen varit intresserade av att jämföra antalet anläggningar i kommunerna totalt och uppdelat på kommunalt ägda respektive föreningsdrivna. Syftet med detta är att se vilket utbud som finns i kommunerna men också om det går att finna skillnader i kommunernas förhållningssätt beträffande bidrag till föreningsägda anläggningar.

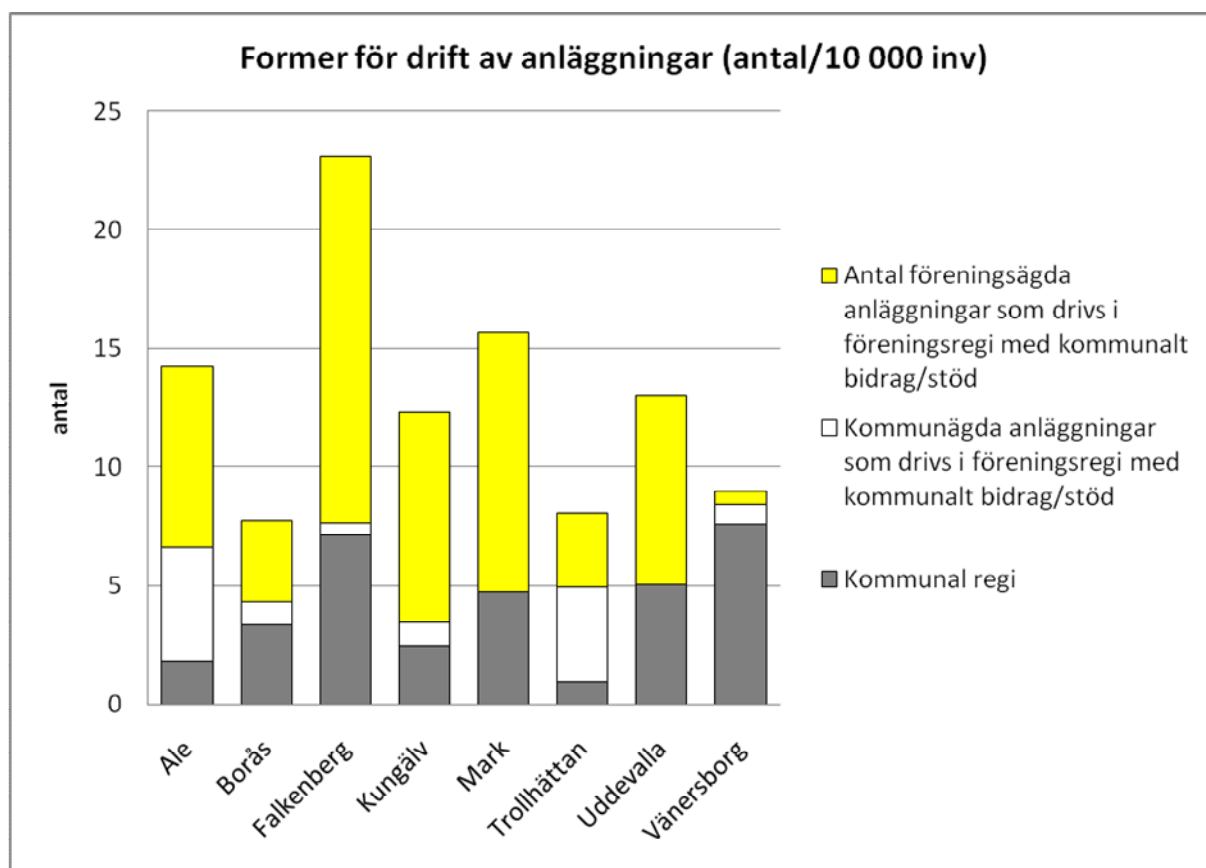
Tabell 7, Antal anläggningar

	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Udevalla	Vänersborg
Kommunal regi 1)	5	34	29	10	16	5	26	28
Kommunägda anläggningar som drivs i föreningsregi med kommunalt bidrag/stöd 2)	13	10	2	4	0	22	0	3
Antal föreningsägda anläggningar som drivs i föreningsregi med kommunalt bidrag/stöd 3)	21	35	63	36	37	17	41	2
Totalt	39	79	94	50	53	44	67	33

Källa: Kommunens egen undersökning

- 1) Anläggningar som både ägs och drivs av kommunen eller kommunalt bolag.
- 2) Anläggningar som helt eller delvis ägs av kommunen eller kommunalt bolag.
- 3) Anläggningar som helt ägs av förening

Diagram 8

Källa: Kommunens egen undersökning

3.2.2 Kommentarer

Skillnaderna mellan kommunerna är anmärkningsvärda, särskilt om man jämför de båda ”ytterkantvärdena”, där Borås, Trollhättan och Vänersborg anger totalt ca 8-9 anläggningar per 10 000 invånare och där Falkenberg redovisar 23. Övriga kommuner ligger däremellan med mellan 12 och 16 anläggningar per 10 000 invånare. Beträffande antalet föreningsägda anläggningar som får kommunalt bidrag så redovisar Vänersborg endast ett fåtal. Betydligt flera är det i Mark och framförallt i Falkenberg.

Diskussionsfrågor:

- Skillnaderna är i några fall så stora att vi måste fråga oss om de verkligen är jämförbara, d v s är de redovisade med samma utgångspunkter?
- Det borde vara rimligt att se ett samband mellan antalet anläggningar och de kommunala kostnaderna för egen drift och bidrag, vilka anges i kapitel 2.2. Man kan då se ett visst sådant samband, men också att det finns skillnader framförallt beträffande storleken på de kommunala bidragen som inte kan förklaras av antalet anläggningar.
- Kan det finnas ett samband mellan antalet mindre tätorter och antalet anläggningar?
- Om anläggningarna undersökts utifrån nyttjandegrad, vilken bild hade då framträtt?

4. Resultat

Vilken betydelse har kommunernas stöd för föreningarnas verksamhet och utveckling? Även om det inte alltid är så tydligt uttalat kan kommunernas satsning på föreningslivet i första hand kopplas till en ambition att stärka folkhälsan men också till utveckling av den lokala demokratin och den egna kommunens attraktionskraft.

Dessa områden styrs av många faktorer och komplexiteten är stor. Vi vet till exempel att den sociala strukturen har stor betydelse. Mycket tyder dock på att föreningsaktivitet och aktivitet i allmänhet leder till bättre hälsa och ökar förutsättningarna för delaktighet och påverkan i samhällslivet.

Det är därför rimligt att anta att kommunerna, med sina olika former av stöd, vill uppnå att en hög andel av kommuninvånarna är föreningsaktiva. Föreningsstödet kan genom sin utformning riktas till särskilda grupper eller aktiviteter. Det blir därmed ett verktyg för kommunerna att nå sina ambitioner i olika avseenden, exempelvis när det gäller aktiviteter för barn och ungdomar.

Det finns en stor grupp av människor som inte är engagerade inom föreningslivet. För att stimulera insatser och engagemang även bland dessa har flera kommuner skapat system för att kunna stödja initiativ som kommer från oorganiserade grupper.

4.1 Föreningsaktivitet

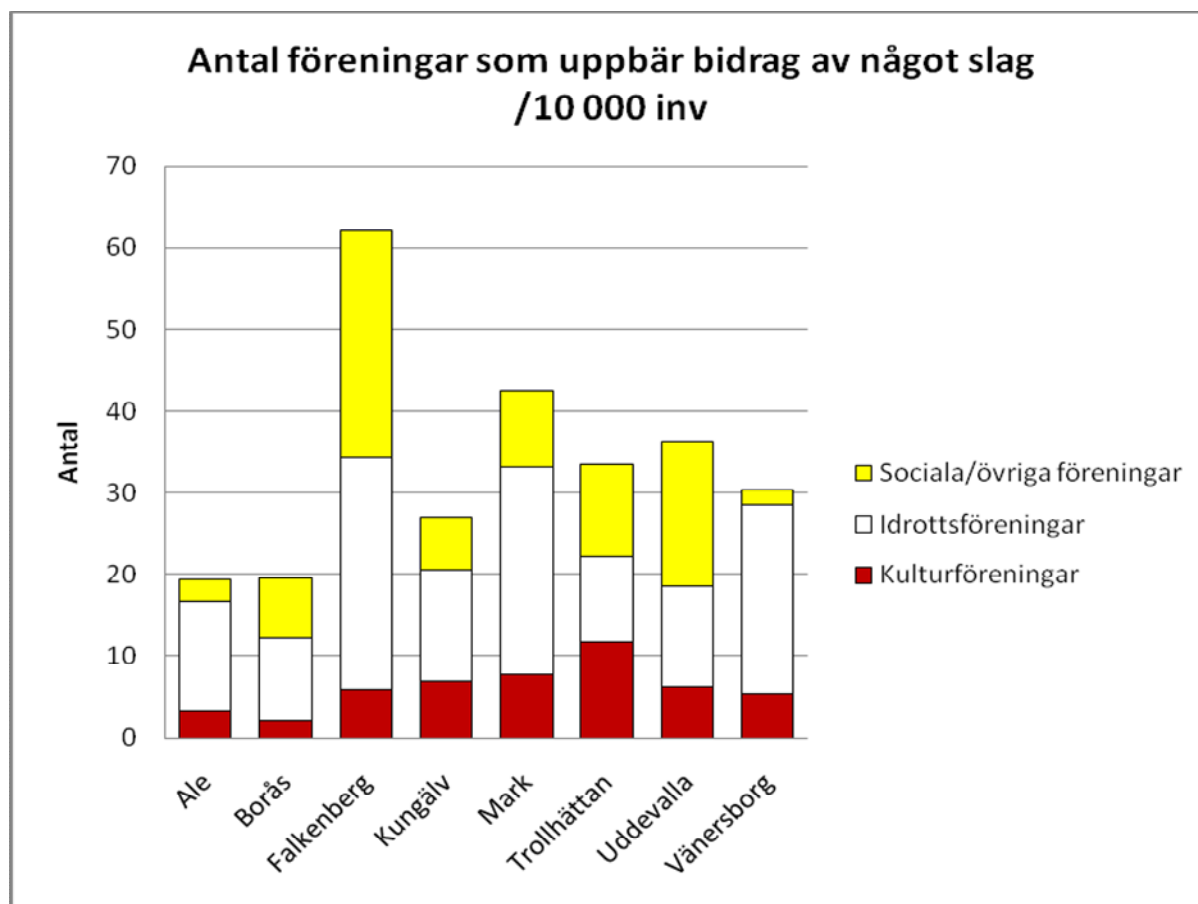
4.1.1 Utgångspunkt och beskrivning

Föreningarna uppmuntras till aktivitet genom särskilt aktivitetsstöd, såväl statligt som kommunalt. Det statliga stödet hanteras via Riksidrottsförbundet (RF) och vänder sig till alla föreningar som är anslutna dit. Det bygger på ersättning per deltagartillfälle för barn och unga i åldersgruppen 7-25 år. Redovisning sker uppdelat på flickor och pojkar. I denna rapport använder vi oss av statistiken från RF i syfte att styrka det underlag som kommunerna själv har redovisat.

Kommunerna vänder sig oftast inte bara till idrottsföreningarna utan ger aktivitetsbidrag även till sociala föreningar och kulturföreningar. Hur detta ser ut varierar dock. Uddevalla ger t.ex. inget aktivitetsbidrag till sociala och kulturföreningar. Kommunen ger i detta fall andra former av stöd. Förutsättningarna för det kommunala aktivitetsstödet kan se olika ut när det till exempel gäller bidragsberättigad åldersgrupp eller krav på gruppstorlek. En del kommuner väljer att ge mer pengar för flickors deltagande i aktiviteter.

4.1.2 Antal föreningar med kommunalt bidrag

Diagram 9

Källa: Kommunernas egna uppgifter. Uppgifter gäller för år 2009 förutom för Uddevalla som avser år 2008 för sociala/övriga samt idrottsföreningar.

4.1.2.1 Kommentarer

Antalet föreningar som erhåller bidrag varierar mellan nätverkets kommuner och ser inte ut att ha något samband med kommunens storlek. Föreningarnas inriktning skiljer sig också åt. Falkenberg har en betydligt större andel sociala föreningar, medan Ale och Vänersborg har en mycket liten andel av dessa. Trollhättan har en högre andel kulturföreningar som får bidrag än övriga kommuner. Falkenberg, Mark och Vänersborg har flest idrottsföreningar.

Falkenberg som har högst antal bidragsberättigade föreningar är den kommun som betalar ut mest aktivitetsbidrag per invånare (kapitel 2, diagram 1) och som även sammantaget har de högsta kostnaderna för föreningsstöd (kapitel 2, diagram 7.1). Även Uddevalla som har många föreningar, har ett högt utbetalat aktivitetsstöd. Mark har många föreningar, men har i jämförelse med övriga kommuner en låg kostnad för aktivitetsbidrag. Dock är Marks sammanlagda föreningsstöd högt.

Diskussionsfrågor:

- Beror ett högt antal föreningar som erhåller bidrag på strategiska kommunala satsningar som stimulerar ett aktivt föreningsliv eller beror det på en tradition i dessa kommuner att invånarna i större grad engagerar sig i föreningslivet?
- Beror fördelningen av antalet föreningar som erhåller bidrag på en medveten styrning från kommunernas sida eller bygger fördelningen på vilken kategori av föreningar som söker bidrag i respektive kommun?

4.1.3 Idrottsföreningar

Idrottsföreningarna bedriver omfattande verksamhet som är bidragsberättigad från både stat och kommun. Det innebär att statistiken ger en relativt tydlig bild av hur det ser ut med aktiviteter inom den bidragsberättigade gruppen. I kommunerna är det vanligtvis ungdomar 7-20 år. Statligt LOK-stöd ges till ungdomar 7-25 år. Viss statistik visar också på hur fördelningen ser ut mellan flickor och pojkar.

4.1.3.1 Antal deltagartillfällen

Diagram 10

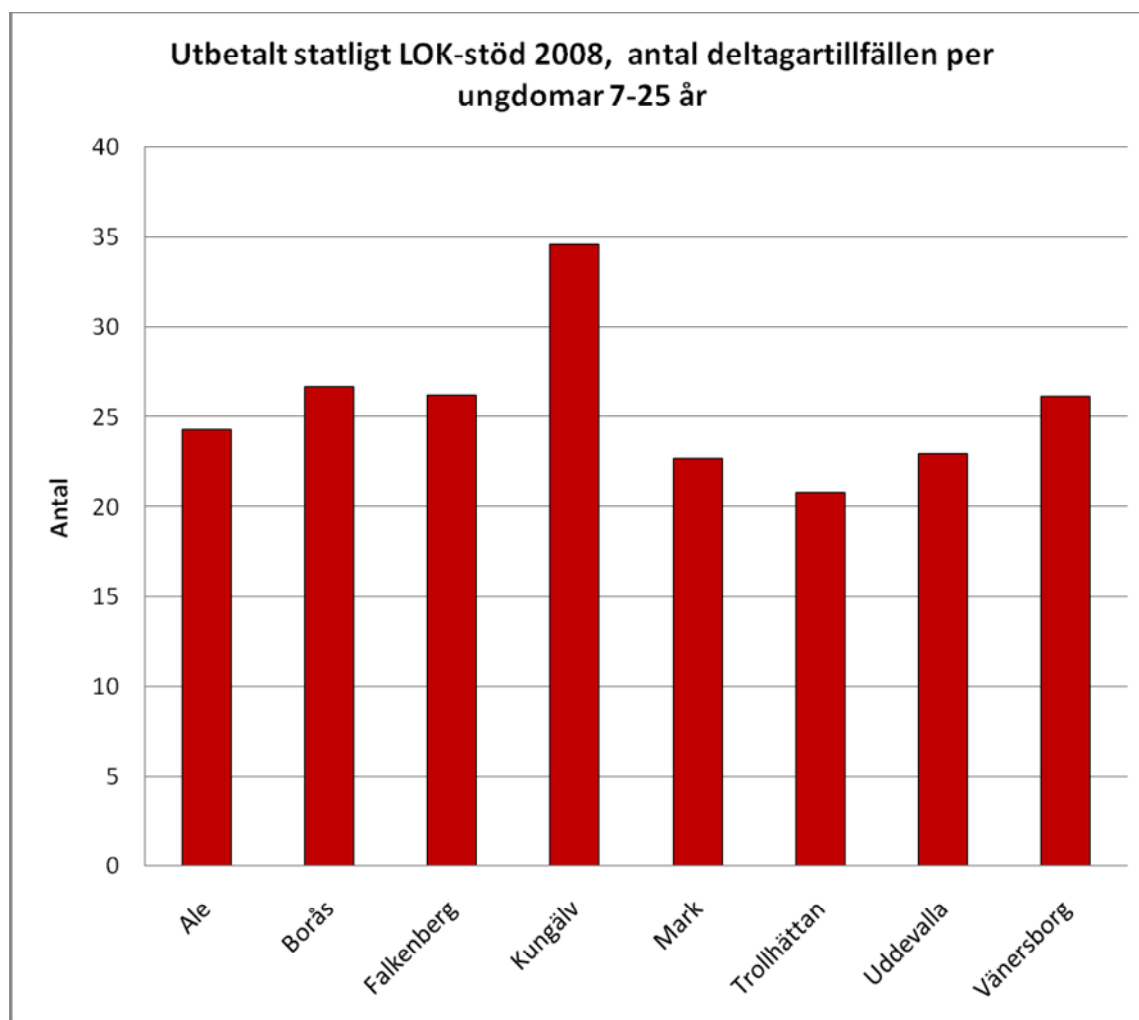
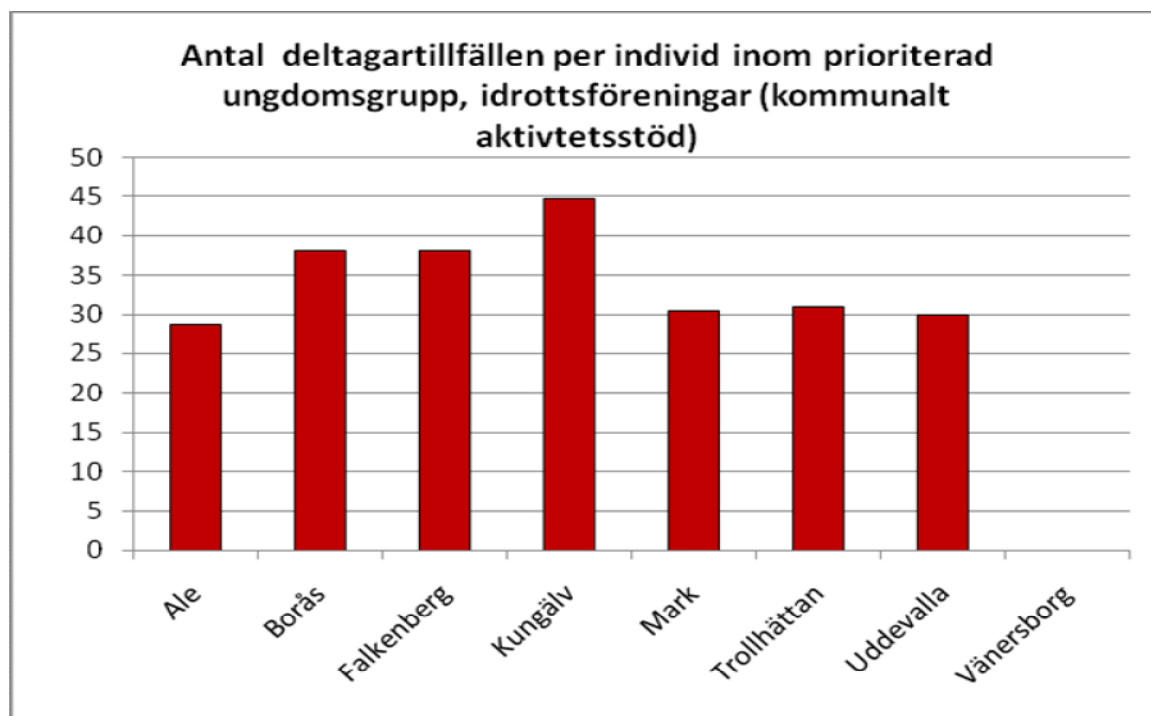

Diagram 11

Källa kommunernas egna uppgifter

4.1.3.2 Kommentarer

I redovisningen av underlaget till diagram 11 har Borås angivit att bidragsberättigad grupp är 4-20 år. Övriga kommuner har angett 7-20 år. I Borås har antalet redovisade aktiviteter ställts mot antalet ungdomar i den angivna åldersgruppen. Vänersborg kan inte redovisa efterfrågade uppgifter.

Diagram 10-11 visar i princip samma sak d.v.s. hur mycket aktivitet som idrottsföreningarna i respektive kommun får bidrag för. Vi konstaterar att antalet deltagartillfällen per individ i ungdomsgruppen skiljer sig mellan statligt och kommunalt men skillnaderna mellan kommunerna bilda samma mönster i båda fallen.

Kungälv står i en särställning när det gäller antal deltagartillfällen avseende både utbetalat LOK-stöd och deltagartillfällen i idrottsföreningar. Övriga kommuner har mellan 15-33% mindre antal aktiviteter per ungdom än Kungälv. Värt att notera är att Kungälv i jämförelse med övriga har förhållandevis få idrottsföreningar som erhåller bidrag (diagram 9). Det tyder på många aktiva per idrottsförening. Kungälv betalar ut ett förhållandevis högt aktivitetsbidrag till idrottsföreningar. Även Borås och Trollhättan betalar lika mycket aktivitetsstöd utan att uppnå samma deltagarnivåer.

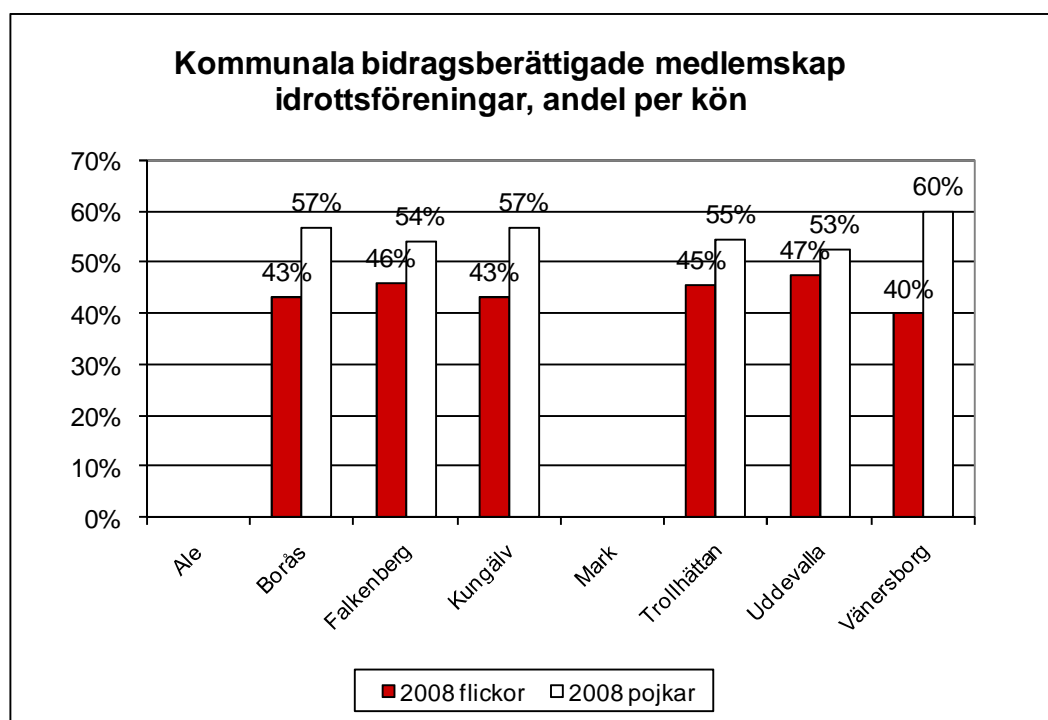
Diskussionsfrågor:

- Vad gör Kungälv som leder till att antalet aktiviteter är så mycket högre?
- Hur väl har kommunerna bidragit med information om möjligheterna att söka bidrag?
- Vad betyder det om en kommun har få föreningar med många deltagare per förening som genererar bidrag, jämfört med många föreningar som har få bidragsberättigade deltagare?

4.1.3.3 Fördelning mellan flickor och pojkar

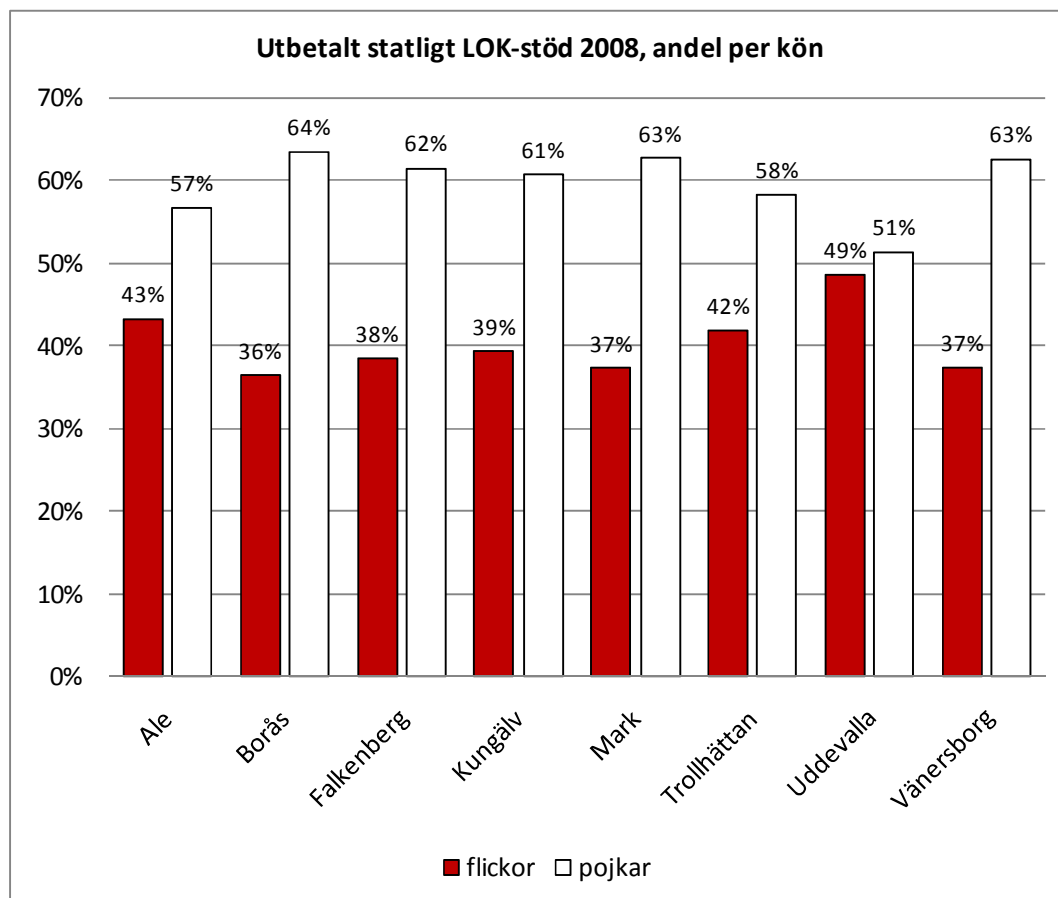
Hur ser fördelningen av bidrag ut mellan flickor och pojkar? Här kan vi jämföra andelen aktiviteter utifrån det statliga stödet med andel medlemskap inom det kommunala.

Diagram 12

Källa: Kommunernas egna uppgifter

Diagram 13

Källa: Riksidrottsförbundet.

4.1.3.4 Kommentarer

Noterbart är att det kommunala medlemsbidraget (diagram 12) visar en något annorlunda fördelning mellan flickor och pojkar än det statliga aktivitetsbidraget (diagram 13). Snittfördelningen är för det kommunala bidraget är 55 %/45 % till pojkarnas fördel med Uddevalla på ”bästa plats” med relationen 53 %/47 %. När det gäller det statliga aktivitetsbidraget är nästan alla ”sämre” avseende jämställdhet. Uddevalla är här ”bättre” med fördelningen 51 %/49 %.

De flesta kommunerna ger samma bidrag till pojkar och flickor. Uddevalla styr däremot sina bidrag genom att ge högre bidrag till flickor. Uddevalla har också den jämnaste fördelningen på det kommunala bidraget och är bland de 3 bästa på det statliga. Uddevalla styr även sina bidrag mot vissa åldersgrupper där man över tid konstaterat en minskning av ungdomars aktiviteter.

Mark har inga uppgifter om fördelningen av medlemskap mellan flickor och pojkar men följer upp hur aktivitetsbidragen fördelas och här är relationen 39/61.

Vi kan konstatera att det är en betydande övervikt av pojkar som deltar i bidragsberättigade aktiviteter.

Ale och Mark kan inte redovisa en uppdelning på kön.

Diskussionsfrågor

- Ska, och i så fall på vilket sätt, kan kommunerna påverka föreningarna att arbeta för att nå flera flickor med sin verksamhet?
- Kan/vill kommunerna rikta bidrag eller t.ex. införa extra bidrag eller annat som stimuleras till föreningar som aktivt arbetar för en ökad jämställdhet?

4.1.4 Kulturföreningar

De föreningar som definieras som kulturföreningar är mindre homogena än idrottsföreningarna. De vänder sig vanligtvis till en bredare åldersgrupp och bedriver verksamhet som inte lika lätt kan följas upp genom registrering av deltagartillfällen och sammankomster.

Den största delen av stöd till kulturföreningar går via bidragen till studieförbunden och följs inte upp i denna rapport.

4.1.5 Sociala föreningar

Kommunerna definierar sociala föreningar på olika sätt och har valt olika strategier för bidragen till dessa föreningar.

4.2 Enskilda initiativ och aktiviteter i oorganiserade grupper

4.2.1 Utgångspunkt och beskrivning

Kommunala bidrag riktas främst tillföreningar. Det har sannolikt att göra med våra traditioner och historia, men också med den demokratiska dimensionen som föreningslivet i Sverige bidrar med. De senaste åren har frågan om hur kommunen medverkar till att skapa positiva förutsättningar för grupper och kulturer som inte väljer det traditionella föreningslivet blivit alltmer aktuell.

Många kommuner har utvecklat bidragstyper som vänder sig till oorganiserade grupper, främst ungdomar, i syfte att ge förutsättningar för kreativa och okonventionella idéer och aktiviteter.

4.2.1.1 Ale

Erbjuder inte denna typ av bidrag.

4.2.1.2 Borås

Kulturnämnden administrerar ”**En snabb slant**” som kan sökas av unga mellan 13-26 år. Till enskilda lämnas bidraget i form av ett stipendium.

Miljönämnden ger stöd till föreningar och enskilda för **naturvårdsåtgärder**, skötselåtaganden eller restaureringsåtgärder.

Kommunstyrelsen administrerar medel för **lokal utveckling** som i första hand ska ges till aktiviteter samt mindre inköp. Sökande kan vara byalag, lokala sammanslutningar samt samarbetsgrupper mellan privat-, ideell- eller offentligsektor.

4.2.1.3 Falkenberg

Under 2009 fanns 100 tkr i ”**Kulturpåse**”. Ungkulturcoach har fria händer att stödja ungdomars kulturaktiviteter.

Under 2009 delade kommunen ut ca 200 tkr i **naturvårdsbidrag**.

4.2.1.4 Kungälv

KNUFF (En knuff framåt). Kan sökas av ungdomar eller grupper 15-25 år. Minst 3 personer ska ingå och ansökan sker på särskild blankett. Sökande ska vara mantalsskriven i kommunen eller aktivitet ska genomföras i kommunen. Krav är drogfritt och demokratisk värdegrund.

4.2.1.5 Mark

”**Snabba pengar**” är ett bidrag som kan sökas från 1 juni 2009 av ungdomar och unga vuxna i åldern 13 - 24 år för att förverkliga en idé eller dröm.

Den/de sökande ska inte vara organiserad i någon förening eller skola inom det som ska förverkligas. Syftet med snabba pengar är att stimulera och fånga upp ungas initiativ och engagemang.

Socialförvaltningen har en budget på 50 tkr som stöd till oorganiserade **frivilliginsatser inom äldreomsorgen**.

4.2.1.6 Trollhättan

12-25 år. **Av unga för unga, Ungdomspengen**. 420 tkr samt råd och stöd och andra tillgångar som finns på kultur- och fritidsförvaltningen. Redan befintliga lokaler och utrustning samt personal används. Stödet kan sökas närsomhelst under året. Handläggningstid varierar beroende av omfattningen på projektet men tar i genomsnitt ca 2 veckor. Ibland kan svar lämnas omgående.

4.2.1.7 Uddevalla

Giraff är stödet för den som är någonstans mellan 13-26 år och som vill arrangera konsert, dansföreställning, poesiafton, konstutställning, filmvisning, graffitiworkshop eller något annat kulturellt arrangemang och som behöver ekonomiskt stöd eller hjälp med kontakter. Projektet ska vara av kulturell karaktär och även rikta sig till andra unga än de som söker.

4.2.1.8 Vänersborg

Erbjuder inte denna typ av bidrag.

Diagram 14

Källa: Kommunernas egna uppgifter. Ale, Mark och Vänersborg saknar uppgifter. Naturvårdsbidrag är oräknat för Falkenberg.

4.2.2 Kommentarer

Varje kommun har valt sin modell och bidragen är därmed svåra att jämföra med varandra. Två kommuner, Ale och Vänersborg ger inte stöd till oorganiserade grupper. Samtliga kommuner som ger bidrag vänder sig till ungdomar. Borås har dessutom bidrag som uppmuntrar lokal utveckling och ideella naturvårdsprojekt. Naturvårdsstöd finns även i Falkenberg.

Trollhättan är den kommun som har beviljat flest ansökningar och har också betalat ut mest bidrag i förhållande till folkmängd. I övriga nätverksgommuner är omfattningen av bidragen mycket begränsad. Kommunerna har beviljat merparten av de ansökningar som kommit in.

Trollhättan ser ut att ha en väl utvecklad bidragsmodell för oorganiserade grupper. Det finns ett stort utbud av aktiviteter som anordnats och det kan vara intressant att analysera vad och hur Trollhättan gör för att få en så stor omfattning på verksamhet arrangerad av oorganiserade grupper.

Diskussionsfrågor:

- Vilka strategier har kommunerna för att stödja grupper man inte når genom det traditionella föreningslivet?
- Kan nya arbetssätt och stödinsatser leda till att fler ungdomar deltar i olika arrangemang och också tar initiativ till att vara aktiva som arrangörer?
- Kan stöd till oorganiserade i sin tur leda till att fler faktiskt blir engagerade i en förening?
- Kommer det att i framtiden finnas behov av att fördela mer stöd till oorganiserade grupper och i så fall hur ska det då ske?

4.3 Folkhälsa

4.3.1 Utgångspunkt och beskrivning

Som tidigare nämnts påverkas folkhälsan av många olika faktorer och dessa kan hänföras till en rad olika aktörer i samhället. Även om individens egna val har stor betydelse för den egna hälsan kan politiska och strukturella beslut på kommunnivå ge förutsättningar för att göra goda val.

Vi vet att regelbunden fysisk aktivitet och deltagandet i sociala sammanhang ger goda hälsoeffekter. Här har föreningar och frivilligorganisationer stora möjligheter att medverka till en hälsofrämjande samhällsutveckling.

Genom att orsakssambanden till god hälsa är mycket komplexa, går det sällan att bevisa någon enskild faktors betydelse för resultatet. De mått som redovisas nedan är några exempel på resultatmått som kan utgöra en del av ett underlag för att följa upp och analysera effekterna av föreningsstödet.

Som ett led i Statens Folkhälsoinstituts uppföljning av folkhälsopolitiken genomförs en årlig rikstäckande undersökning om folkhälsa (Hälsa på lika villkor). Undersökningen visar hur befolkningen mår och visar på förändringar över tid. Sedan 2008 har Statens Folkhälsoinstitut även uppdraget att årligen rapportera om levnadsvanor som har stor betydelse för folkhälsan. Måtten i tabell 6 är hämtade ur denna rapport. De redovisar ett medelvärde för åren 2006-2009.

Tabell 8

Röd markering – värden som är sämre än övriga kommuner i västkustnätverket

Grön markering – värden som är bättre än övriga kommuner i västkustnätverket

Enhet %	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
1. Andel fysisk aktiva, minst 30 min/dag 18-80 år	60	64	66	67	68	63	66	68
2. Andel dagligrökare 18-80 år	19	17	15	12	11	14	14	15
3. Andel med riskabla alkoholvanor 18-80 år	13	13	13	12	11	12	11	12
4. Andel med bra hälsotillstånd 18-80 år	68	69	68	73	69	68	69	71

Källa: Kommunala basfakta, Statens folkhälsoinstitut, år 2006-2009

4.3.2 Kommentarer

Skillnaderna mellan kommunerna är inte särskilt stora. Det kan noteras att Ale, som har lägst andel fysiskt aktiva (mått 1), också har störst andel dagligrökare (mått 2) medan det omvända gäller för Mark. Kungälv har förhållandevis hög andel som skattar sitt allmänna hälsotillstånd som bra.

Människors levnadsvanor samspelar med både social bakgrund och andra riskfaktorer och vid jämförelser mellan hälsorelaterade levnadsvanor finns ofta kraftiga sociala skillnader. Personer med dålig ekonomi eller bristande inflytande på sin livssituation har till exempel mindre möjligheter att förändra sina levnadsvanor i positiv riktning än andra.

Diskussionsfrågor:

- Skulle kommunerna utifrån denna kunskap kunna utveckla sitt folkhälsoarbete genom ökad samverkan med föreningar och oorganiserade grupper?
- Kan fler gemensamma aktiviteter genomföras?
- Kan en väg vara riktad stöd och/eller överenskommelser om åtaganden för särskilda uppgifter som gynnar god folkhälsa?

4.4 Medborgarnas nöjdhet

4.4.1 Utgångspunkt och beskrivning

Kommunernas satsning på föreningslivet kan också kopplas till skapandet av goda livsmiljöer som bidrar till att behålla och attrahera nya kommuninvånare. Tillgången till kultur- och fritidsaktiviteter lyfts ofta fram som en framgångsfaktor. I SCB:s medborgarundersökning ställs ett par frågor om medborgarnas syn på kommunens fritidsverksamhet. Här, precis som för folkhälsan, är det många faktorer som samverkar. Enkätsvaren kan ändå i någon mån ge en indikation på hur resultatet av föreningsstödet faller ut.

Tabell 9

Röd markering – värden som är sämre än övriga kommuner i västkustnätverket

Grön markering – värden som är bättre än övriga kommuner i västkustnätverket

	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
1. Betygsindex för medborgarnas syn på sina fritidsmöjligheter (100 är högsta värde)	66	72	71	71	68	70	69	70
2. Betygsindex för medborgarnas syn på kommunens fritidsverksamhet – idrott (100 är högsta värde)	62	69	72	64	63	70	61	66
3. Betygsindex för medborgarnas syn på kommunens fritidsverksamhet – kultur (100 är högsta värde)	54	68	60	63	56	65	61	60
Tidpunkt för SCB:s medborgarundersökning	Ht 2007	HT 2007	HT 2009	VT 2009	HT 2009	HT 2008	HT 2008	VT 2008

Källa: SCB: s medborgarundersökning.

4.4.2 Kommentarer

Medborgarnas syn på sina fritidsmöjligheter (mått 1) skiljer sig inte nämnvärt åt mellan kommunerna. Synen på den kommunala fritidsverksamheten skiljer det sig dock åt något. Störst är skillnaden för fritidsverksamheten kultur (mått 3). Här ligger Borås flera steg före Ale som har det lägsta värdet. Också för synen på fritidsverksamheten idrott (mått 2) är det en noterbar skillnad, nu mellan Falkenberg som har högsta värde och Uddevalla som ligger lägst.

Borås, som sammantaget står för det största föreningsstödet (diagram 7.1, kapitel 2) ligger högt på alla tre måtten. Ale, som har lägst föreningsstöd totalt, har låga värden på måtten.

Mark som har ett förhållandevis stort sammanlagt föreningsstöd ligger också lågt, vilket bryter mönstret.

Genom SCB:s underlag finns det möjlighet för kommunerna att gå vidare i sin analys genom att titta på hur kön, ålder, boendetid, m.m. i kommunen och erfarenhet från kommunens olika verksamheter påverkat svaren.

4.5 Demokrati

4.5.1 Utgångspunkt och beskrivning

I Sverige har föreningslivet i mångt och mycket sina rötter i de stora folkrörelserna och anses ha stor betydelse för utveckling av civilsamhället och ungdomars fostran in i ett demokratiskt system. Kan föreningsaktiviteten i en kommun därmed kopplas till valdeltagandet?

Tabell 10

Grön markering – värden som är klart bättre än övriga kommuner i västkustnätverket

Enhet - %	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
Valdeltagande riksdagsval 2006 (hela riket 82,0)	81,7	81,7	82,1	86,1	82,8	82,1	81,9	82,1
Valdeltagande kommunval 2006	79,1	79,1	80,2	84,2	80,6	79,4	79,4	80,2

4.5.2 Kommentarer

Det är nu snart dags för val igen och de uppgifter vi kan jämföra är därmed fyra år gamla.

Valdeltagandet i kommunerna 2006 låg på relativt likvärdig nivå. Kungälv avviker dock med ett högre valdeltagande i såväl riksdags- som kommunvalet.

4.6 Ungdomsenkäten LUPP

4.6.1 Utgångspunkt och beskrivning

Bättre kännedom om ungas levnadssituation är många gånger nyckeln till en framgångsrik kommunal ungdomspolitik. Statens ungdomsstyrelse har utvecklat enkätverktyget LUPP, ”Lokal uppföljning av ungdomspolitiken”, för att kommuner på ett enkelt sätt ska kunna ta reda på hur ungas situation ser ut lokalt. Detta underlag kan användas för att utveckla en effektiv ungdomspolitik som t.ex. kan bygga på samarbete mellan olika sektorer. I LUPP ställs bland annat frågor om hur unga ser på sin fritid. Tre av nätverkets kommuner har inte deltagit i LUPP-undersökningen. Måtten anses vara så intressanta så att de fem medverkande kommunernas resultat presenteras nedan.

Tabell 11

Röd markering – värden som är sämre än övriga kommuner i västkustnätverket

Grön markering – värden som är bättre än övriga kommuner i västkustnätverket

	2007	2008	2008	Ej deltagit	2007	Ej deltagit	Ej deltagit	2008
	Ale	Borås	Falkenberg	Kungälv	Mark	Trollhättan	Uddevalla	Vänersborg
1. Andel ungdomar som tycker att det finns mycket eller ganska mycket att göra, LUPP	69,0%	81,5%	77,5%		76,7%			80,0%
2. Andel ungdomar i en idrotts-hall/sporthall som träffar kompisar	16,1%	17,0%	17,2%		18,7%			18,8%
3. Andel ungdomar som Idrottar eller motionerar i klubb/förening varje vecka	49,9%	51,5%	57,0%		59,6%			47,7%
4. Andel ungdomar som deltar i föreningsverksamhet varje vecka	24,0%	29,9%	23,8%		20,7%			22,9%

Källa Ungdomsenkäten LUPP skolår 7-9 2007 eller 2008

4.6.2 Kommentarer

På fråga 1,3,4 finns det vissa skillnader mellan kommunerna. Två av de kommuner som satsar mycket på föreningslivet (tabell 7.1), Borås och Falkenberg, ligger högt på 1-2 av måtten. Ingen av dessa två kommuner har något ”dåligt” resultat. Ale som satsar mindre sammanlagda resurser på föreningsstöd ligger lågt på två av måtten.

Noterbart är att den höga siffran som finns för Mark på fråga 3, inte finner sin motsvarighet i antal deltagartillfällen i idrottsföreningar (diagram 10-11).

Diskussionsfråga:

- Vad kan kommunerna lära av skillnader som finns mellan ungdomars uppfattningar om föreningslivet och faktiska förhållanden, som i exemplet Mark ovan?
- Varför gör inte Kungälv, Trollhättan och Uddevalla denna undersökning?

5. Avslutande diskussion

5.1 Samband resurser – arbetsprocesser – resultat

Som i många andra av de rapporter som jämförande Kvalitetsnätverk Västkust publicerat, så finns det inga enkla samband mellan de resurser som kommuner lägger på en verksamhet och de resultat som uppnås. Även sambanden mellan hur kommunen arbetar, arbetsprocesserna, och dels resurser, dels resultat är inte solklara. Det är speciellt tydligt i ett område som stöd till frivilligsektorn, där engagemanget i bl.a. föreningar beror mycket på faktorer som kommunen inte annat än indirekt kan påverka. Det handlar då bl.a. om sociala faktorer hos kommuninvånarna vilket kan röra utbildningsnivå, etniskt ursprung, arbetslöshet, inkomstnivåer, åldersstruktur, m.m. Detta gör framförallt jämförelser svåra, då de i nätverket medverkande kommunerna skiljer sig åt i flera avseenden när det gäller dessa faktorer.

Dock är det viktigt att påpeka att denna undersökning görs med den starka övertygelsen att hur mycket resurser som satsas och hur kommunerna arbetar spelar stor roll för hur resultatet blir när det gäller utveckling av frivilligsektorn. Framförallt visar de stora skillnader som undersökningen visar mellan kommunerna inom alla tre huvudområden, att det finns mycket att ifrågasätta i den egna kommunen och lära av andra.

Nedan presenteras några samband mellan resurser, arbetsprocesser och resultat som konstaterats. Det är viktigt att påpeka att det i nästan alla de exempel som ges även finns kommuner som inte visar på detta samband. Det som tas upp bör skärskådas och undersökas djupare för att se om sambanden är reella eller om det är andra faktorer som ligger bakom mönstret.

- Falkenberg som har högst antal föreningar, är den kommun som betalar ut mest aktivitetsbidrag per invånare och som även totalt har de högsta kostnaderna för föreningsstöd. Uddevalla som har många föreningar, har också ett högt utbetalat aktivitetsbidrag.
- I Ale, Falkenberg och Mark som har många föreningsägda lokaler/anläggningar och antal anläggningar som drivs av föreningar, betalas ett högt bidrag till dessa lokaler.
- Den högsta kostnaden för anställda som arbetar med föreningsstöd har Kungälv. Kommunen har högst utdelat statligt LOK-stöd samt flest deltagartillfällen och medlemskap i idrottsföreningar med kommunalt stöd bland ungdomar 7-25 år.
- Borås, Falkenberg, Kungälv och Mark ger mest stöd till föreningslivet totalt. Kungälv har flest aktiva deltagare bland ungdomar i idrottsföreningar, Falkenberg har flest föreningar och Borås har fler positiva omdömen än övriga i de delar av LUPP-undersökningen som redovisas
- Falkenberg och Kungälv som ger höga bidrag till föreningsverksamhet har också svarat med förhållandevis många ”ja” i frågeformuläret som värderar hur kommunerna arbetar med stöd till föreningslivet (arbetsprocesser).
- Kungälv betalar ut ett förhållandevis högt aktivitetsbidrag till idrottsföreningar och har flest antal deltagartillfällen avseende både utbetalat LOK-stöd och deltagartillfällen i idrottsföreningar.
- De flesta kommunerna ger samma bidrag till pojkar och flickor. Uddevalla styr däremot sina bidrag genom att ge högre bidrag till flickor. Uddevalla har också den jämnaste fördelningen på det kommunala bidraget och är bland de tre ”bästa” på det statliga.

- Trollhättan har väl utvecklad bidragsmodell för oorganiserade grupper och har också en så stor omfattning på verksamhet arrangerad av oorganiserade grupper.
- Borås, som sammantaget står för det största föreningsstödet ligger högt på de tre mått som rör fritidsverksamhet i SCB:s medborgarundersökning. Ale, som betalar ut det lägsta föreningsstöd totalt, har låga värden på dessa mått.

5.2 Utvecklingsmöjligheter

I många länder där den offentliga sektorn inte har haft ett lika stort och omfattande uppdrag som i Sverige, har frivilligsektorn eller det s.k. civilsamhället haft uppgifter som hos oss ofta helt eller delvis ingår i det kommunala arbetet. Diskussioner som förs och satsningar som görs inom den offentliga sektorn pekar på att civilsamhället håller på att få en allt större roll i det som kan sägas vara en del av kommunernas välfärdsbyggande. Den stora utmaningen ligger i hur kommunen kan stödja och utveckla frivilligsektorn utifrån den vision och de mål kommunen har när det gäller tillväxt och utveckling utifrån ett medborgarperspektiv. För att svara på detta bör kommunen veta vart kommunen siktar när det gäller stöd och samverkan med föreningsliv och andra frivilligkrafter. Kommunen bör också veta i vilken form stöd får bäst utfall. Uppföljning och analys bör därför vara kopplad till ett sådant stöd.

Det finns många möjligheter till lärande utifrån resultatet i denna rapport. Det är tydligt att alla de undersökta kommunerna arbetar mycket olika när det gäller hur stödet till föreningslivet ges, hur kommunerna styr och följer upp stödet och hur/om resultat kan verifieras utifrån de insatser som görs. En grundfråga är om dessa olika mönster beror på medvetna satsningar och politiska beslut eller om kommunerna har utarbetat stödformer och arbetsätt utifrån en praxis som utvecklats över tid?

Det är främst inom området arbetsprocesser som de flesta förslag till förbättringar ligger. Utifrån de värderingar som finns, bl.a. i SKL, kring styrning/uppföljning och kvalitetsarbete bör flera kommuner undersöka om följande kan utvecklas kring föreningsstöd:

- Styrning/uppföljning av stöd och dess effekter
- Mätbara mål
- Servicedeklarationer eller liknande
- Krav på motprestation och styrning av t.ex. integration, jämställdhet, etc.
- Återkoppling av resultat till medborgarna
- Öka antalet aktiva flickor i föreningarna
- Nya vägar för informationsspridning

I denna rapport har ett antal resultatmått presenterats. Dessa är få och kan snarare ses som exempel på hur man kan mäta effekter av hur frivilligsektorn utvecklas. Ett förbättringsområde är att respektive kommun själv definierar vad som bör ligga i en resultatbild som ger möjlighet att styra och följa upp föreningsstödet. Här ger jämförbarhet med andra kommuner, som på alla andra områden, starkare mått.

Ett sista utvecklingsområde som kan lyftas in, är stödet till oorganiserade personer eller grupper. Det finns en stor grupp av människor utanför föreningslivet som också kan vara en del i det s.k. civilsamhället. Detta stöd är förhållandevis litet i de flesta medverkande kommuner och strukturen på hur det hanteras bör kunna utvecklas och stärkas.